

Załącznik do uchwały Nr ...../2020
Rady Gminy Uchanie
z dnia ..... 2020 r.

GMINA UCHANIE

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
GMINY UCHANIE
NA LATA 2020-2030**

PROJEKT DO KONSULTACJI

Uchanie 2020

Ta strona powinna być pusta. Uwaga, ten tekst jest ukryty i nie będzie widoczny na wydruku.

Spis treści

WSTĘP	4
I. WPROWADZENIE	7
1. Podstawy prawne i organizacyjne tworzenia strategii	8
2. Zgodność celów strategii z innymi dokumentami strategicznymi.....	11
3. Procedura tworzenia strategii.....	17
II. CHARAKTERYSTYKA GMINY UCHANIE.....	19
1. Rys historyczny, położenie i podział gminy	19
2. Sytuacja demograficzna.....	20
III. DIAGNOZA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH.....	26
1. Bezrobocie i ubóstwo	27
2. Edukacja	32
3. Kultura, sport i rekreacja	36
4. Ochrona zdrowia	38
5. Bezpieczeństwo publiczne.....	39
6. Pomoc społeczna	42
7. Niepełnosprawność	51
8. Uzależnienia i przemoc w rodzinie	53
9. Ekonomia społeczna.....	58
10. Starzenie się społeczeństwa	60
11. Analiza SWOT	62
12. Podsumowanie diagnozy	68
IV. CZĘŚĆ PROGRAMOWA.....	69
1. Misja i wizja.....	69
2. Cele oraz kierunki działań i harmonogram.....	70
3. Ramy finansowe	84
4. Monitoring i ewaluacja wdrażania strategii.....	85
5. Konsultacje społeczne	86
6. Prognoza zmian.....	87
V. UWAGI KOŃCOWE	90
VI. SPIS RYCIN I TABEL	91

WSTĘP

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych stanowi podstawę do realizacji stosunkowo trwałych wzorów interwencji społecznych, które mają przyczynić się do poprawy warunków życia mieszkańców w szczególności tych, którzy są zagrożeni marginalizacją i wykluczeniem społecznym, aby w konsekwencji doprowadzić do integracji społecznej.

Tak rozumiana polityka społeczna obejmuje zagadnienia z dziedziny zatrudnienia, edukacji, kultury, rekreacji, ochrony zdrowia oraz zabezpieczenia potrzeb materialnych i mieszkaniowych. Jej odzwierciedlenie stanowi Strategia Rozwiązywania Problemów Gminy Uchanie na lata 2020- 2030, która, choć umiejscowiona ściśle w zadaniach i kompetencjach samorządu gminy, odnosi się do różnych aspektów funkcjonowania społeczności lokalnej.

Samorządy lokalne działające w warunkach gospodarki rynkowej, cechującej się dużą dynamiką zmian i niepewnością co do ich kierunków, muszą posiadać zdolność do wczesnego rozpoznawania zagrożeń, jak i dostrzegania pojawiających się szans. W takich warunkach istotnego znaczenia nabiera zarządzanie strategiczne, które oparte na opracowywaniu, wdrażaniu i kontroli realizacji planów strategicznych, umożliwia dostosowanie funkcjonowania jednostek terytorialnych do zmian zachodzących w otoczeniu.

Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych stanowi wyzwanie dla samorządu gminy, a w szczególności dla podmiotów, które będą wdrażały poszczególne jej działania. Rozwiązywanie problemów społecznych jest procesem długofalowym, dlatego konieczne jest strategiczne podejście do problematyki polityki społecznej. Jakkolwiek planowanie strategiczne zwykle jest obarczone trudnościami oraz ryzykiem związanym ze zmiennością i dynamiką zjawisk oraz procesów społecznych, to niniejszy dokument był opracowany w warunkach wyjątkowej niepewności z uwagi na sytuację, której na tak dużą skalę nasze społeczeństwo wcześniej nie doświadczyło.

Ogłoszony na początku 2020 roku stan pandemii koronawirusa SARS-CoV-2 wiązał się z ograniczeniem działalności gospodarczej, zmniejszeniem zakresu lub wyłączeniem funkcjonowania instytucji i zakładów pracy oraz izolacją społeczną. Trudno dziś prognozować skutki izolacji społecznej, pogłębienia wewnętrznych problemów z uwagi na pozostawanie w domach oraz pogorszenie sytuacji zawodowej i społecznej. Z tego względu strategia opracowywana w warunkach dużej niepewności, oparta została na danych, informacjach i prognozach dostępnych w okresie jej przygotowywania, natomiast pozwala na

elastyczność działania oraz dokonanie modyfikacji w przypadku, gdy sytuacja ulegnie zmianie lub okaże się nieprzystająca do prognoz.

Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2020-2030 stanowi kontynuację opracowanej przez Gminę Uchanie Strategii, której zakres obowiązywania obejmował lata 2005-2015 a której zamierzenia w większości przypadków udało się zrealizować.

Podjęte działania przyczyniły się do wzrostu roli pomocy społecznej w gminie Uchanie a osiągnięcie celów strategii umożliwiło rozwój infrastruktury socjalnej, dostosowanie placówek do wymaganych standardów, wpłynęły one również na zwiększenie aktywności osób zagrożonych wykluczeniem społecznym n rynku pracy oraz rozwój usług społecznych.

Opracowany dokument ma charakter strategiczny i został przygotowany na lata 2020 - 2030. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Uchanie jest zgodna z założeniami dokumentów strategicznych przygotowanych na poziomie europejskim, ogólnopolskim i samorządowym odnoszącymi się do polityki społecznej. Niniejszy dokument strategiczny umożliwi ubieganie się o środki zewnętrzne oraz będzie materiałem wyjściowym do opracowania szczegółowych programów i projektów pomocy społecznej. Skuteczność wyznaczonych w niej działań pomocowych będzie zależała zarówno od posiadanych i pozyskanych przez gminę środków finansowych, jak i szerokiej, aktywnej i skoordynowanej współpracy przedstawicieli administracji samorządowej i partnerów społecznych, w tym organizacji pozarządowych.

Dotychczasowe doświadczenie pokazuje, że budowanie Strategii wymaga dużego wysiłku i niezwykle ważna jest tu zasada partnerstwa wskazująca na potrzebę zaangażowania lokalnych podmiotów aktywnie działających na rzecz rozwiązywania różnych problemów społecznych, które wykonują zadania w sposób profesjonalny zgodnie z zasadą efektywności koncentrując i łącząc swoje najlepsze zasoby.

Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2020 – 2030 pomimo obowiązującego stanu pandemii poddana została szerokim konsultacjom społecznym, co pozwoliło na uzyskanie akceptacji społecznej dotyczącej głównych celów strategicznych odpowiadających na lokalne potrzeby.

Reasumując Strategia na lata 2020 – 2030 posiada cechy kluczowe dla programowania strategicznego: wielowymiarowy charakter, bowiem dotyczy problemów społecznych trudnych do rozwiązania odczuwanych przez duże grupy szczególnie zagrożone, spójność między celami w powiązaniu z innymi celami, horyzontalność w odniesieniu do różnych sektorów w powiązaniu z edukacją, opieką zdrowotną, bezpieczeństwem publicznym oraz podejście systemowe dostosowane do zmieniających się warunków w otoczeniu. Dzięki

ewaluowaniu i monitorowaniu działań uzyskana zostanie kontrola nad jakością osiągniętych rezultatów.

Niniejsza strategia składa się z sześciu części. W pierwszej z nich zostały przedstawione podstawy prawne tworzenia dokumentu oraz jego uwarunkowania strategiczne i programowe. Druga część strategii obejmuje podstawowe informacje na temat gminy oraz obraz sytuacji demograficznej. Trzecia część zawiera diagnozę sytuacji społecznej w Gminie Uchanie przygotowaną w oparciu o dane statystyczne pozyskane z instytucji i organizacji działających w obszarze pomocy społecznej na terenie gminy oraz w wyniku przeprowadzonego badania ankietowego wśród społeczności lokalnej. W czwartej - programowej części strategii, na podstawie wniosków płynących z przeprowadzonej diagnozy oraz przy uwzględnieniu kompetencji samorządu gminnego, zostały sformułowane: misja i wizja, cele strategiczne oraz kierunki działań niezbędnych do podjęcia w okresie obowiązywania dokumentu, zostali wskazani realizatorzy strategii, przedstawione źródła finansowania działań, ramy finansowe i harmonogram realizacji wyznaczonych kierunków działań oraz prognoza zmian w oparciu o określone wskaźniki. W czwartej części zawarto również informacje na temat sposobu realizacji strategii oraz prowadzenia monitoringu przy wykorzystaniu opracowanych wskaźników. Piąta część zawiera uwagi końcowe a szósta część spis rycin i tabel zamieszczonych w dokumencie.

Strategia jest dokumentem uspołecznionym. W pracach nad nim uczestniczyli przedstawiciele samorządu lokalnego, środowisk pomocy społecznej, rynku pracy, oświaty, kultury, ochrony zdrowia, policji a także przedstawiciele organizacji pozarządowych, kościoła, mieszkańcy gminy oraz eksperci. Nad całością prac czuwał powołany przez Wójta Gminy Uchanie zespół ds. koordynacji w opracowaniu Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Uchanie na lata 2020-2030.

I. WPROWADZENIE

Za nadzór nad opracowaniem Strategii oraz jego monitoring, ewaluację i aktualizację odpowiedzialny jest Zespół ds. koordynacji w opracowaniu Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Uchanie na lata 2020- 2030 powołany Zarządzeniem Nr 64/2020 Wójta Gminy Uchanie z dnia 10 sierpnia 2020 r. w składzie:

1. Ewa Anyszkiewicz- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Uchaniach
2. Anna Adamczyk- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Uchaniach
3. Dorota Rosińska- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Uchaniach
4. Szymon Patkowski- Urząd Gminy w Uchaniach
5. Bożena Kuśmierczuk- Urząd Gminy w Uchaniach
6. Ryszard Król- Urząd Gminy w Uchaniach
7. Marzena Zarek Wrzyszc- Szkoła Podstawowa w Uchaniach
8. Jarosław Brodaczewski- Szkoła Podstawowa w Teratynie
9. Zofia Dragan- Gminna Biblioteka Publiczna w Uchaniach
10. Agnieszka Włodarczyk-Gminny Ośrodek Kultury w Uchaniach
11. Anna Król- Stowarzyszenie Kobiet Gminy Uchanie
12. Tomasz Wrzyszc- Ochotnicza Straż Pożarna w Uchaniach

Pracom powołanego Zespołu przewodniczyła Pani Ewa Anyszkiewicz- Kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Uchaniach.

Przy opracowaniu strategii polityki społecznej przyjęto model konsultacji społecznej, polegający pomimo trwającej sytuacji epidemicznej na możliwie szerokim udziale władz i społeczności lokalnej w pracach nad strategią. Podczas spotkań warsztatowych Zespół dokonał diagnozy problemów społecznych, wypracował koncepcję dokumentu, określił metody przygotowania materiału oraz tryb sporządzenia analizy SWOT, w trakcie prac akceptował i przekazywał także dane diagnostyczne. Wypracował również misję, cel główny oraz podstawową siatkę celów strategicznych i operacyjnych, wreszcie zatwierdził zaproponowane wskaźniki oraz system monitorowania dokumentu.

Przy opracowaniu celów strategicznych wzięto pod uwagę zarówno zasadnicze problemy występujące na terenie Gminy Uchanie jak i interesariuszy wymagających szczególnego wsparcia. Zmiany zachodzące w życiu społecznym, nowe zjawiska społeczne, złożoność problemów, powodują, że Strategia ma charakter dokumentu otwartego i poddawana będzie okresowej ewaluacji, w celu jej dostosowania do aktualnych i rzeczywistych potrzeb.

1. Podstawy prawne i organizacyjne tworzenia strategii

Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych, podobnie jak inne dokumenty strategiczne przygotowywane na różnych szczeblach administracji publicznej jest dokumentem uwarunkowanym prawnie. Konieczność uchwalenia Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych przez samorząd gminny reguluje ustawa o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 roku (tekst jedn.: Dz. U. z 2020 r. poz. 1876.). Zgodnie z art. 17 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej do zadań własnych gminy należy opracowanie i realizacja strategii rozwiązywania problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka.

Powyższe kwestie reguluje również art. 16 b ustawy o pomocy społecznej, który wskazuje, iż gmina i powiat opracowują strategię rozwiązywania problemów społecznych zawierającą w szczególności:

- 1) diagnozę sytuacji społecznej
- 2) prognozę zmian w zakresie objętym strategią
- 3) określenie:
  - a) celów strategicznych projektowanych zmian
  - b) kierunków niezbędnych działań
  - c) sposobu realizacji strategii oraz jej ram finansowych
  - d) wskaźników realizacji działań.

Zgodnie z art. 110 ust. 4 ustawy o pomocy społecznej, ośrodek pomocy społecznej koordynuje realizację Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.

Ustawa z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (tekst jedn.: Dz. U. z 2020 r. poz. 713, 1378) stanowi w art. 7, że do gminy należy zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty, w tym m.in. sprawy z zakresu ochrony zdrowia, pomocy społecznej, gminnego budownictwa mieszkaniowego, edukacji publicznej, polityki prorodzinnej, kultury fizycznej i rekreacji. Strategie rozwiązywania problemów społecznych winny być przyjmowane do realizacji w drodze uchwały rady gminy.

Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie z dnia 29 lipca 2005 roku (tekst jedn.: Dz. U. z 2020 r. poz. 218, 956) określa zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, zasady postępowania wobec osób dotkniętych przemocą w rodzinie oraz zasady postępowania wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.

Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2020 r. poz. 426, 568, 875), która określa zadania państwa i jednostek samorządu terytorialnego w zakresie wielowymiarowego wsparcia dla osób niepełnosprawnych.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 roku (tekst jedn.: Dz. U. z 2020 r. poz. 821) określa zakres wsparcia dla dziecka i rodziny w szczególności doświadczających trudności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych oraz zadania administracji publicznej w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.

Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (tekst jedn.: Dz. U. z 2020 r. poz. 1409, 2023) określa zadania państwa w zakresie łagodzenia skutków bezrobocia oraz aktywizacji zawodowej, które realizowane są poprzez instytucje rynku pracy, działające w celu pełnego i produktywnego zatrudnienia, wzmocnienia integracji oraz solidarności społecznej, zwiększenia mobilności na rynku pracy.

Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 roku o zatrudnieniu socjalnym (tekst jedn.: Dz. U. z 2020 r. poz. 176) stwarza szanse na powrót do społeczeństwa osobom, które z różnych powodów znalazły się na marginesie życia społecznego. Kładzie nacisk na aktywizację i edukację środowisk dotkniętych długotrwałym bezrobociem, marginalizowanych zawodowo i społecznie oraz wspieranie zatrudnienia tych właśnie grup. Ustawa swoim zasięgiem obejmuje szczególnie osoby nieposiadające własnych dochodów, bezdomne, uczestniczące w procesie wychodzenia z bezdomności, uzależnione od różnych substancji i pozostające w procesie leczenia, osoby opuszczające zakłady karne oraz uchodźców. Do popularnych form pomocy udzielanych w ramach ustawy należy zaliczyć uczestnictwo w centrach integracji społecznej, klubach integracji społecznej oraz wspieranie zatrudniania socjalnego.

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 roku o spółdzielniach socjalnych (tekst jedn.: Dz. U. 2020 poz. 2085) określa zasady działania spółdzielni socjalnych, których przedmiotem działalności jest prowadzenie wspólnego przedsiębiorstwa w oparciu o osobistą pracę członków spółdzielni na rzecz społecznej i zawodowej reintegracji jej członków tj. odbudowywanie i podtrzymywanie umiejętności uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej i pełnienia ról społecznych w miejscu pracy oraz zamieszkania lub pobytu, oraz zdolności do samodzielnego świadczenia pracy na rynku pracy.

Ustawa z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tekst jedn.: Dz. U. z 2019 r. poz. 2277, z 2020 r. poz. 1492) oraz ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii z dnia 29 lipca 2005 roku (tekst jedn.: Dz. U. 2020 poz. 2050) reguluje zadania jednostek samorządu terytorialnego w zakresie odpowiedniego kształtowania polityki społecznej, leczenia, rehabilitacji i reintegracji osób uzależnionych od alkoholu lub środków psychoaktywnych czy prowadzenia działalności wychowawczej i informacyjnej.

Ustawa z dnia 8 grudnia 2006 roku o finansowym wsparciu tworzenia lokali socjalnych, mieszkań chronionych, noclegowni i domów dla bezdomnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2020 r. poz. 508) określa zasady udzielania dopłat finansowego wsparcia podmiotom realizującym przedsięwzięcia polegające na tworzeniu zasobu lokali socjalnych, mieszkań chronionych a także noclegowni i domów dla bezdomnych.

Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie z dnia 24 kwietnia 2003 roku (tekst jedn.: Dz. U. z 2020 r. poz. 1057) reguluje prowadzenie działalności pożytku publicznego przez organizacje pozarządowe, tryb, zasady i formy zlecenia realizacji zadań publicznych przez administrację publiczną organizacjom pozarządowym, uzyskiwanie przez organizacje statusu organizacji pożytku publicznego oraz nadzór nad działalnością organizacji pożytku publicznego, a także warunki wykonywania świadczeń przez wolontariuszy oraz tak ważne z punktu widzenia strategii kwestie dotyczące konsultowania projektów dokumentów.

Ustawa o świadczeniach rodzinnych z dnia 28 listopada 2003 roku (tekst jedn.: Dz. U. z 2020 r. poz. 111.) określa warunki nabywania prawa do świadczeń rodzinnych oraz zasady ustalania, przyznawania i wypłacania tych świadczeń.

Ustawa o dodatkach mieszkaniowych z dnia 21 czerwca 2001 roku (tekst jedn.: Dz. U. z 2019 r. poz. 2133) reguluje zasady i tryb przyznawania, ustalania wysokości i wypłacania dodatków mieszkaniowych oraz właściwość organów w tych sprawach.

Ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowaniu dzieci (tekst jedn.: Dz. U. 2019 poz. 2407) określająca warunki nabywania prawa do świadczenia wychowawczego oraz zasady przyznawania i wypłacania tego świadczenia. Celem świadczenia wychowawczego jest częściowe pokrycie wydatków związanych z wychowywaniem dziecka, w tym z opieką nad nim i zaspokojeniem jego potrzeb życiowych.

Ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (tekst jedn.: Dz. U. z 2020 r. poz. 1329). Ustawa ta określa uprawnienia kobiet w ciąży i rodzin do wsparcia w zakresie dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej oraz instrumentów polityki na rzecz rodziny.

Ustawa z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów (tekst jedn.: Dz. U. 2020 poz. 1297) regulująca zasady ustalania i wypłacania zasiłków dla opiekunów osobom, które utraciły prawo do świadczenia pielęgnacyjnego.

Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2019 r. poz. 1373, 1394, 1590, 1694, 1726, 1818, 1905, 2020, 2473, z 2020 r. poz. 695, 945) oraz ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2020 r. poz. 266, 321, 568, 695, 875, 1291.).

Ustawa z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny (tekst jedn.: Dz. U. z 2019 r. poz. 1390, 1907) określająca zasady przyznawania członkom rodziny wielodzietnej Karty Dużej Rodziny, zwanej dalej „Kartą”, sposób przyznawania im uprawnień oraz sposób realizacji i finansowania zadań wynikających z ustawy

Powyżej wymieniono jedynie kluczowe akty prawne, które w dużej mierze regulują obszar działalności gminy w zakresie polityki społecznej jednak nie jest to katalog zamknięty i podczas realizacji postanowień strategii niezbędne będzie odwołanie się do innych aktów prawnych między innymi z zakresu edukacji, kultury, ochrony zdrowia itd.

Poza prawodawstwem krajowym istotne są również europejskie dokumenty sankcjonujące tworzenie i wdrażanie strategii rozwiązywania problemów społecznych. Prawo wspólnotowe nie ingeruje bezpośrednio w systemowe rozwiązania w zakresie pomocy społecznej obowiązujące w państwach członkowskich, funkcjonuje jednak polityka społeczna Unii Europejskiej koordynująca narodowe polityki społeczne w zakresie koniecznym z punktu widzenia funkcjonowania wspólnego rynku.

2. Zgodność celów strategii z innymi dokumentami strategicznymi

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Uchanie na lata 2020 - 2030 jest dokumentem zgodnym z dokumentami strategicznymi i programowymi, które funkcjonują na poziomie europejskim, krajowym, wojewódzkim, powiatowym i gminnym. Dokumenty te tworzą warunki do podejmowania działań opartych na zasadzie pomocniczości państwa przy wykorzystaniu zasobów tkwiących w środowiskach lokalnych i aktywności środowisk zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym.

Cele Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2020 - 2030 są spójne z następującymi dokumentami strategicznymi na poziomie europejskim:

- *Europejską Strategią Zatrudnienia*. Europejska strategia zatrudnienia umożliwi krajom Unii Europejskiej wymianę informacji, prowadzenie dyskusji i koordynowanie polityki zatrudnienia. Zgodnie ze strategią Europa 2020 Europejska Strategia Zatrudnienia ma na celu stworzenie większej liczby lepszych miejsc pracy w całej Unii.
- *Agendą na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2030*, przyjętą w dniu 25 września 2015 roku przez Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych, która stanowi plan transformacji w dziedzinach o kluczowym znaczeniu dla ludzkości, tj.: ludzie, planeta, dobrobyt, pokój i partnerstwo. Ma ona na celu wyeliminowanie ubóstwa i głodu, ochronę planety przed degradacją oraz podejmowanie pilnych działań w zakresie zmian klimatu; zapewnienie wszystkim ludziom możliwości korzystania z dobrodziejstw dostatniego i satysfakcjonującego życia oraz to, aby postęp gospodarczy, społeczny i technologiczny przebiegał w zgodzie z naturą; wspieranie pokojowego, sprawiedliwego i inkluzywnego

społeczeństwa, wolnego od lęku i przemocy oraz mobilizowanie środków do wdrożenia Agendy 2030 przy udziale wszystkich krajów, interesariuszy i obywateli. W ramach Agendy określono 17 Celów Zrównoważonego Rozwoju. Z punktu widzenia polityki społecznej istotne są cele odnoszące się do eliminacji ubóstwa i głodu, zapewnienia wszystkim ludziom zdrowego życia oraz edukację wysokiej jakości, osiągnięcia równości płci, uczynienia miast i osiedli ludzkich bezpiecznymi i stabilnymi, a także budowy na wszystkich szczeblach skutecznych i odpowiedzialnych instytucji, sprzyjających włączeniu społecznemu. Wiodącą siłą, która doprowadziła do przyjęcia Agendy 2030 była Unia Europejska. Obecnie na jej szczeblu trwa debata nad strategią działań w kierunku zrównoważonej Europy. Europa 2030 będzie stanowić odpowiedź na pilne wyzwania stanowiące zagrożenie dla społeczeństwa, dobrobytu gospodarczego i środowiska naturalnego.

- *Europejską Strategią w Sprawie Niepełnosprawności 2010 –2020*. Ogólnym celem strategii jest zwiększenie możliwości osób niepełnosprawnych, tak aby mogły one w pełni korzystać ze swoich praw i uczestniczyć w życiu społecznym oraz w europejskiej gospodarce, zwłaszcza dzięki jednolitemu rynkowi. Osiągnięcie tych celów i skuteczne wprowadzenie w życie Konwencji ONZ w całej UE wymaga spójnych działań. Niniejsza strategia określa działania, które na poziomie UE mają uzupełniać działania krajowe i wyznacza mechanizmy potrzebne do wdrożenia Konwencji ONZ na poziomie Unii Europejskiej, także w obrębie instytucji UE. Strategia określa także wsparcie jakiego wymagają dotacje, badania naukowe, kampanie informacyjne, opracowywanie statystyk i gromadzenie danych. Eliminowanie barier znajduje się w centrum uwagi strategii. Komisja Europejska określiła osiem podstawowych obszarów działania: Dostępność, Uczestnictwo, Równość, Zatrudnienie, Kształcenie i szkolenie, Ochrona socjalna, Zdrowie i Działania zewnętrzne.
- *Strategią na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu- EUROPA 2020* - jej głównym celem jest rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji, tworzenie rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej oraz rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

Cele Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2020 - 2030 są spójne z następującymi dokumentami strategicznymi na poziomie krajowym:

- *Długookresową Strategią Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności*. Głównym celem tego dokumentu jest poprawa jakości życia polskich obywateli. Jego

osiągnięcie będzie możliwe dzięki podjęciu działań w trzech obszarach: konkurencyjności i innowacyjności; równoważenia potencjału rozwojowego regionów Polski oraz efektywności i sprawności państwa. W 2017 roku Rada Ministrów przyjęła także *Strategię na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)* stanowiącą aktualizację *Strategii Rozwoju Kraju 2020*. Strategia określa podstawowe uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, regionalnym oraz przestrzennym, przedstawiając nowy model rozwoju, tj. rozwój odpowiedzialny oraz społecznie i terytorialnie zrównoważony. Główny cel Strategii stanowi „Tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym”. Jest on realizowany poprzez cele szczegółowe, takie jak: Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną (obszary: Reindustrializacja, Rozwój innowacyjnych firm, Małe i średnie przedsiębiorstwa, Kapitał dla rozwoju, Ekspansja zagraniczna); Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony (obszary: Spójność społeczna, Rozwój zrównoważony terytorialnie); Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu (obszary: Prawo w służbie obywatelom i gospodarce, Instytucje prorozwojowe i strategiczne zarządzanie rozwojem, E-państwo, Finanse publiczne, Efektywność wykorzystania środków UE).

- *Strategią Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020*. Głównym celem SRKL jest rozwijanie kapitału ludzkiego poprzez wydobywanie potencjałów osób w taki sposób, aby mogły w pełni uczestniczyć w życiu społecznym, politycznym i ekonomicznym na wszystkich etapach życia. Poza celem głównym w SRKL wyznaczono pięć celów szczegółowych:

1. Wzrost zatrudnienia.
2. Wydłużenie aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej jakości funkcjonowania osób starszych.
3. Poprawa sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym.
4. Poprawa zdrowia obywateli oraz podniesienie efektywności opieki zdrowotnej.
5. Podniesienie poziomu kompetencji i kwalifikacji obywateli.

Realizacja celów SRKL powinna, pozwolić na to, by Polska, dzięki rozwiniętemu rynkowi pracy i wysokiemu poziomowi zatrudnienia w połączeniu

z wysokiej jakości systemem kształcenia oraz efektywną opieką zdrowotną, stawała się coraz bardziej nowoczesnym, atrakcyjnym i konkurencyjnym miejscem do życia.

W województwie lubelskim rok 2020 stanowi końcowy rok obowiązywania kluczowych dokumentów, określających cele i zadania samorządów, instytucji pomocy społecznej, służb zatrudnienia oraz podmiotów niepublicznych w zakresie przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu na szczeblu regionalnym a nowe dokumenty strategiczne są w fazie opracowania bądź konsultacji społecznych, stąd Zespół przy opracowaniu niniejszej Strategii kierował się obecnie obowiązującymi dokumentami strategicznymi szczebla wojewódzkiego.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Uchanie na lata 2020 - 2030 jest również zgodna z dokumentami strategicznymi szczebla regionalnego a w szczególności ze:

- *Strategią Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014 - 2020 (z perspektywą 2030)*. Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego 2014 - 2020 jest najważniejszym dokumentem programowym, który określa wizję rozwoju oraz cele i kierunki rozwoju województwa lubelskiego. Strategia prezentuje zasadniczą zmianę podejścia do programowania rozwoju i prowadzenia polityki regionalnej. Opiera się na terytorializacji polityki rozwojowej, wskazując m.in. obszary strategicznej interwencji, jest zorientowana na konkretne rezultaty i efekty. Zakłada zintegrowane podejście oraz wieloszczeblowe zarządzanie, w tym poprzez mobilizowanie regionalnych i lokalnych inicjatyw. Przyjmuje horyzont czasowy do roku 2020 z perspektywą do roku 2030. Strategia jest elastyczna i otwarta na innowacyjne pomysły oraz działania prorozwojowe, a także zdolna do absorpcji pomocy i wsparcia zewnętrznego. Zaproponowane w dokumencie cele strategiczne odpowiadają na zidentyfikowane najważniejsze problemy i wyzwania rozwojowe naszego regionu. Ukierunkowane są na innowacje, wzmocnienie miast, rozwój nowoczesnej wsi, rozwój przedsiębiorczości, wykorzystanie potencjału naukowego oraz wielokierunkową integrację regionu polepszającą jego spójność oraz wykorzystanie posiadanych potencjałów rozwojowych. Jednym z celów operacyjnych Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 jest wspieranie włączenia społecznego z uwagi na fakt, że województwo lubelskie charakteryzuje się najwyższym w kraju wskaźnikiem zagrożenia ubóstwem (30%). Innym istotnym problemem jest zjawisko wykluczenia społecznego. Zjawiska te stanowią istotną barierę ograniczającą rozwój nowoczesnego społeczeństwa w regionie. Niezbędna jest zatem aktywizacja społeczna i zawodowa osób marginalizowanych, poprawa dostępu i wzrost jakości usług publicznych oraz rozwój ekonomii społecznej. Szczególnym obszarem zainteresowania władz samorządu jest zwiększenie partycypacji społecznej, jako podstawowego warunku budowy społeczeństwa obywatelskiego i ograniczania rozmiarów negatywnych zjawisk społecznych. Działania zawarte w Gminnej Strategii

Rozwiązywania Problemów Społecznych przyczynią się do realizacji celu operacyjnego poprzez zwiększenie partycypacji społecznej, wzrostu jakości życia oraz spadku liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Ponadto, w wyniku realizacji celu nastąpi zmniejszenie dysproporcji w zakresie dostępu do usług publicznych, w tym również usług wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych.

- *Strategią Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2014 - 2020.* Zadaniem Strategii Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego, jako dokumentu tworzącego pewną wizję przyszłości jest wytyczenie kierunków działań, które służyć mają realizacji tej wizji. Dokument powinien inspirować podmioty działające w obszarze polityki społecznej do podejmowania wysiłków na rzecz wyszukiwania rozwiązań trudnych kwestii stojących obecnie na przeszkodzie efektywnego rozwoju społeczności województwa. Strategia jest narzędziem wspomagającym skuteczne działanie, długofalowym planem rozwoju opartym o dogłębną analizę sytuacji w województwie przy uwzględnieniu realnych i dostępnych zasobów, środków, instrumentów i możliwości. Opracowanie, aktualizowanie i realizacja strategii wojewódzkiej w zakresie polityki społecznej jest jednym z obowiązków nałożonych na samorząd województwa przez ustawodawcę. Jednym z najpoważniejszych problemów polityki społecznej w województwie lubelskim jest zagrożenie ubóstwem. W 2010 roku wartość wskaźnika zagrożenia ubóstwem wyniósł 30, 7% i był najwyższy w kraju, przy czym wartość wskaźnika systematycznie rośnie. To właśnie z powodu ubóstwa najwięcej rodzin w województwie lubelskim korzysta z pomocy społecznej – 58, 13 % (w kraju 55,11 %). Jedną z przyczyn ubóstwa w naszym regionie są niskie zarobki mieszkańców, które pozostają w niekorzystnej relacji do wynagrodzeń mieszkańców innych regionów kraju. W 2012 r. mediana wynagrodzeń całkowitych brutto w województwie lubelskim była najniższa w kraju. Kolejnym powodem korzystania z pomocy społecznej w województwie lubelskim jest wysoka stopa bezrobocia - pod koniec 2012 roku wynosiła 14,1%. Wspieranie bezrobotnych mieszkańców wymaga rozmaitych działań aktywizujących mających na celu podniesienie ich potencjału zawodowego i wyrównanie szans na lubelskim rynku pracy. Wśród zarejestrowanych bezrobotnych najliczniejszą grupę stanowią osoby długotrwale bezrobotne (74064 osoby, tj. 56, 5 % wszystkich zarejestrowanych), bez wykształcenia średniego 48%, doświadczenia zawodowego 37, 1 % i kwalifikacji zawodowych 27, 5 % osób. W naszym regionie istotnym problemem jest także wysoki wskaźnik bezrobotnych zamieszkałych na wsi 54, 9 % ogółu bezrobotnych oraz wysokie bezrobocie osób młodych 18-34 lat stanowiące 56% ogółu bezrobotnych. W odpowiedzi na powyższe problemy społeczne w Strategii Polityki Społecznej

Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020 sformułowano 7 celów głównych, których realizacja przyczyni się do poprawy rozwoju społeczności województwa. Działania podejmowane na rzecz społeczności lokalnej wynikające ze zdiagnozowanych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Uchanie problemów społecznych będą uzupełnieniem obszarów tematyczne zawarte w Strategii Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego.

- *Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Lubelskiego na lata 2014 - 2020.* Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020 zakłada realizację 14 osi priorytetowych w tym pomoc techniczna. Problematykę społeczną ujęto głównie w ramach osi priorytetowej 11 Włączenie społeczne, w ramach, której realizacja Priorytetu 9i „Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie” prowadzić będzie do wzrostu integracji społecznej oraz poprawy dostępu do rynku pracy osób wykluczonych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym w regionie poprzez realizację kompleksowych programów aktywizacji oraz usług reintegracji i rehabilitacji społeczno-zawodowej. W ramach priorytetu realizowane będą kompleksowe programy na rzecz integracji osób i rodzin wykluczonych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym ukierunkowane na aktywizację społeczno-zawodową. W tym zakresie wsparcie zostanie skoncentrowane na osobach, najbardziej oddalonych od rynku pracy doświadczających złożonych problemów powodujących ubóstwo i wykluczenie społeczne, które w pierwszej kolejności wymagają kompleksowego wsparcia z wykorzystaniem instrumentów aktywizacji społecznej, głównie na osobach pozostających bez zatrudnienia (w tym długotrwale), osobach młodych, osobach o niskich kwalifikacjach zawodowych oraz osobach bez doświadczenia zawodowego. Przewiduje się wykorzystywanie zróżnicowanych form i metod aktywizacji społeczno-zawodowej, w tym stosowanie instrumentów aktywizacji edukacyjnej, społecznej i zawodowej, jak również realizację działań z zakresu aktywnych technik poszukiwania pracy oraz nabywania kompetencji kluczowych. W celu wzmocnienia działań w zakresie aktywnej integracji zakłada się również realizację programów aktywności lokalnej. Działania podejmowane na rzecz społeczności lokalnej wynikające ze zdiagnozowanych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Uchanie problemów społecznych będą przyczyniały się w skali gminy do integracji społecznej oraz poprawy dostępu do rynku pracy osób wykluczonych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym.

Ponadto założenia Strategii są koherentne z dokumentami strategicznymi szczebla lokalnego a przede wszystkim ze *Strategią Rozwoju Gminy Uchanie na lata 2007- 2015*,

której okres obowiązywania wydłużono do 2021 roku uchwałą Nr XIII/105/2020 Rady Gminy Uchanie z dnia 30 kwietnia 2020 r. zmieniająca uchwałę w sprawie przyjęcia "Strategii Rozwoju Gminy Uchanie" w obszarze celów strategicznych i operacyjnych dotyczących sfery społecznej i gospodarczej, która ma służyć harmonijnemu rozwojowi Gminy Uchanie, poprawie jakości życia jej mieszkańców, zapewnieniu równego dostępu do oferowanych dóbr i usług. Ponadto cele i działania Strategii uwzględniają założenia określone w szczegółowych gminnych programach dotyczących sfery polityki społecznej takich jak:

- *Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na 2021 r.* (uchwalany na każdy rok budżetowy)
- *Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii na 2021 r.* (uchwalany na każdy rok budżetowy)
- *Program współpracy Gminy Uchanie z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na 2021 rok* (uchwalany na każdy rok budżetowy)
- *Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie Gminy Uchanie* (na dzień przyjęcia strategii będący w aktualizacji)

Na zadowolenie mieszkańców w dużym stopniu wpływa dostęp do edukacji, instytucji i usług pomocowych, pośrednictwa pracy, świadczeń zapewniających bezpieczeństwo i pomoc medyczną, dostępność infrastrukturalną i komunikacyjną. Jednocześnie ma na celu przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu grup ludności, zagrożonych tymże wykluczeniem oraz pomocy w przezwyciężaniu problemów społecznych. Sukces w działaniach na rzecz wdrażania Strategii upatruje się poprzez realizowanie szeroko rozumianego partnerstwa wielu instytucji. Zasada partnerstwa i współpracy jest jednym z fundamentalnych elementów polityki strukturalnej Unii Europejskiej.

3. Procedura tworzenia strategii

Prace nad opracowaniem Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Uchanie prowadzono z wykorzystaniem najlepszych praktyk partycypacji społecznej. Uczestnikami tego postępowania byli zatem m. in. przedstawiciele administracji publicznej, organizacji społecznych, mieszkańcy oraz bezpośredni beneficjenci. Zarówno ich wiedza, doświadczenie, jak i znajomość środowiska lokalnego pozwoliły na trafne określenie problemów, potrzeb i kierunków działań w zakresie problematyki społecznej. Zaangażowanie reprezentantów społeczności w proces prac nad Strategią stworzył szansę wypracowania różnorodnych i realnych rozwiązań w odpowiedzi na zaistniałe problemy społeczne. Tym samym stał się ważnym elementem budowania integracji społecznej oraz mechanizmów wspólnego decydowania i działania.

Niniejszy dokument odzwierciedla obecną sytuację społeczną w gminie, jak również przedstawia działania wielu instytucji i organizacji rozwiązujących kwestie społeczne, podejmowane dla poprawy warunków i zaspokojenia potrzeb przez wybrane kategorie osób i rodzin.

W 2020 roku rozpoczął się okres przygotowawczy do opracowania Strategii gdzie zostały określone etapy jej opracowania, zakres Strategii, zasady i zakres współpracy z instytucjami i organizacjami pozarządowymi oraz narzędzia diagnostyczne.

Punktem wyjścia do prac nad Strategią było powołanie przez Wójta Gminy Uchanie Zarządzeniem Nr 64/2020 z dnia 10 sierpnia 2020 r. zespołu do spraw koordynacji w opracowaniu Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Uchanie na lata 2020-2030. Zespół miał charakter interdyscyplinarny, gdyż w jego pracach uczestniczyli członkowie następujących obszarów: pomoc społeczna, oświata, rynek pracy, kultura, sektor pozarządowy. Zespół uczestniczył w opracowaniu projektu Strategii podczas serii spotkań roboczych i bieżących konsultacji drogą elektroniczną.

Równoległym działaniem było gromadzenie danych do diagnozy problemów społecznych. Oprócz wykorzystania dostępnych zasobów (własnych i wtórnych), w celu uwzględnienia głosu społeczności lokalnej przeprowadzono badanie ankietowe dotyczące postrzegania problemów społecznych przez mieszkańców Gminy Uchanie.

Ostatnim elementem partycypacji społecznej było przeprowadzenie konsultacji społecznych projektu Strategii. Podjęcie wszystkich wymienionych wyżej działań gwarantuje, że opracowana Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest dokumentem uspołecznionym.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Uchanie stanowi również strategiczne nawiązanie do kierunków działań i zapisów ujętych w Strategii przyjętej w roku 2006 a zaktualizowanej w roku 2008. Przy opracowywaniu Strategii kierowano się zasadą zrównoważonego rozwoju dla zapewniania spójności podejmowanych działań.

Tworząc Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Uchanie zostały uwzględnione zasady działania polityki strukturalnej Unii Europejskiej do których należą:

1. Zasada komplementarności
2. Zasada subsydiarności
3. Zasada spójności
4. Zasada partnerstwa.

II. CHARAKTERYSTYKA GMINY UCHANIE

1. Rys historyczny, położenie i podział gminy

Ryc. 1 Gmina Uchanie na tle powiatu Hrubieszowskiego

Źródło: Strona internetowa: www.osp.pl

Gmina Uchanie położona jest w południowo-wschodniej części województwa lubelskiego przy szlaku handlowym Lublin, Krasnystaw, Hrubieszów, Zosin – Granica Państwa. Obszar gminy umiejscowiony jest w granicach dwóch mezoregionów: Działów Grabowieckich oraz Grzędy Horodelskiej.

Teren gminy wchodzi w skład Wyżyn: podprovincji Wyżyny Wschodnio-małopolskiej i Wyżyny Zachodniowołyńskiej. Gmina Uchanie jest jedną z ośmiu gmin powiatu hrubieszowskiego. Sąsiaduje z takimi gminami jak Hrubieszów i Trzeszczany (pow. hrubieszowski), Grabowiec (pow. zamojski), oraz Wojślawice i Białopole (pow. chełmski). Gmina Uchanie jest gminą typowo rolniczą, w skład której wchodzi 27 wsi. Obszar gminy obejmuje 12075 ha, z czego 1913 to lasy, a 150 ha łąki. Przez gminę przepływają dwie rzeki: Białka i Welnianka. Lasy i grunty leśne w gminie Uchanie zajmują 15,8% powierzchni. Lasy są rozproszone i rozdrobnione, w związku z tym nie tworzą większych kompleksów. Są to najczęściej lasy mieszane (dąb, buk, grab, brzoza, sosna). Głównym zajęciem mieszkańców

Tabela 1. Liczba ludności w Gminie Uchanie w latach 2017-2019

Wskaźnik	2017	2018	2019
Liczba ludności	4621	4577	4514
ogółem:			
Kobiety	2308	2287	2260
Mężczyźni	2313	2290	2254

Źródło: Dane GUS

Struktura ludności według płci i wieku stanowi podstawę większości analiz demograficznych, determinuje ona bowiem w poważnym stopniu kształtowanie się przyszłych trendów w zakresie liczby mieszkańców. Rozkład ludności według płci i wieku daje podstawę do określenia wielu społeczno - ekonomicznych konsekwencji. W gminie Uchanie występuje przewaga liczebna kobiet lecz nie jest ona znaczna. W 2019 roku na 100 mężczyzn przypadało 100,2 kobiet. Na uwagę zasługuje fakt, iż przewaga liczebna kobiet dotyczy grupy wiekowej 65- 85+ lat. Natomiast w wieku produkcyjnym (20- 49 lat) występuje przewaga liczebna mężczyzn. 59,3% mieszkańców gminy Uchanie jest w wieku produkcyjnym, 15,8% w wieku przedprodukcyjnym, a 24,9% mieszkańców jest w wieku poprodukcyjnym.

Poniżej przedstawiono strukturę ludności w Gminie Uchanie według stanu na koniec 2019 roku.

Tabela 2. Struktura ludności w Gminie Uchanie na koniec 2019 roku

Wskaźnik	Wartości
Stan ludności w 2019 roku ogółem, w tym:	4514
kobiety	2260
mężczyźni	2254
Ludność w wieku przedprodukcyjnym ogółem	712
Ludność w wieku produkcyjnym ogółem	2679
Ludność w wieku poprodukcyjnym ogółem	1123

Źródło: Dane własne gminy

Zgodnie z danymi GUS (Statystyczne Vademecum Samorządowca) struktura wiekowa mieszkańców gminy na przestrzeni ostatnich trzech lat ulegała zmianom. Liczba osób

w wieku produkcyjnym w 2018 roku (2706 osób) w stosunku do 2019 roku (2679) znacznie zmalała natomiast liczba osób w wieku poprodukcyjnym utrzymuje się na podobnym poziomie (różnica o 2 osoby w latach 2018-2019).

Gmina ma stosunkowo niekorzystną strukturę wiekową. Przy utrzymującym się wysokim poziomie ludności w wieku poprodukcyjnym, spada udział ludności w wieku przedprodukcyjnym (746 osób w 2018 roku, 712 osób w 2019 roku). Ściśle powiązany ze strukturą wieku jest wskaźnik obciążenia demograficznego, który pokazuje liczbę osób w wieku nieprodukcyjnym przypadającą na osoby będące w wieku produkcyjnym. W 2019 roku wskaźnik obciążenia demograficznego dla Gminy Uchanie wyniósł 68,49. Z kolei wskaźnik ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym wyniosła 157,7. Wysoki poziom obu współczynników wskazuje na niekorzystną strukturę wiekową mieszkańców oraz wpływa negatywnie na jakość życia i warunki funkcjonowania lokalnej gospodarki. Wysoka wartość wskaźnika obciążenia demograficznego wpływa niekorzystnie na lokalny rynek pracy i sprawia, że zbyt duży odsetek mieszkańców utrzymuje się z socjalnych źródeł dochodów.

Tabela 3. Struktura wiekowa ludności gminy w latach 2017 – 2020

Wskaźnik	2017	2018	2019
liczba osób w wieku przedprodukcyjnym	738	746	712
liczba osób w wieku produkcyjnym	2759	2706	2679
liczba osób w wieku poprodukcyjnym	1124	1125	1123

Źródło: Dane własne gminy

Sytuacja demograficzna kształtowana jest przez takie wskaźniki, jak będący różnicą między liczbą urodzeń żywych i zgonów przyrost naturalny oraz saldo migracji, która odbywa się zarówno w ruchu wewnętrznym, jak i zagranicznym. Dane szczegółowe w tym zakresie odnoszące się do gminy przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 4. Ruch naturalny ludności gminy w latach 2018-2019

Wskaźnik	2018	2019
liczba urodzeń żywych	40	31
liczba zgonów	74	65
przyrost naturalny	-34	-34

Źródło: Dane własne gminy

Tabela 5. Ruch migracyjny ludności gminy w 2019 roku

Wskaźnik	2019
saldo migracji w ruchu wewnętrznym	-32
saldo migracji w ruchu zagranicznym	1
saldo migracji ogółem	-31

Źródło: Polska w liczbach: www.polskawliczbach.pl

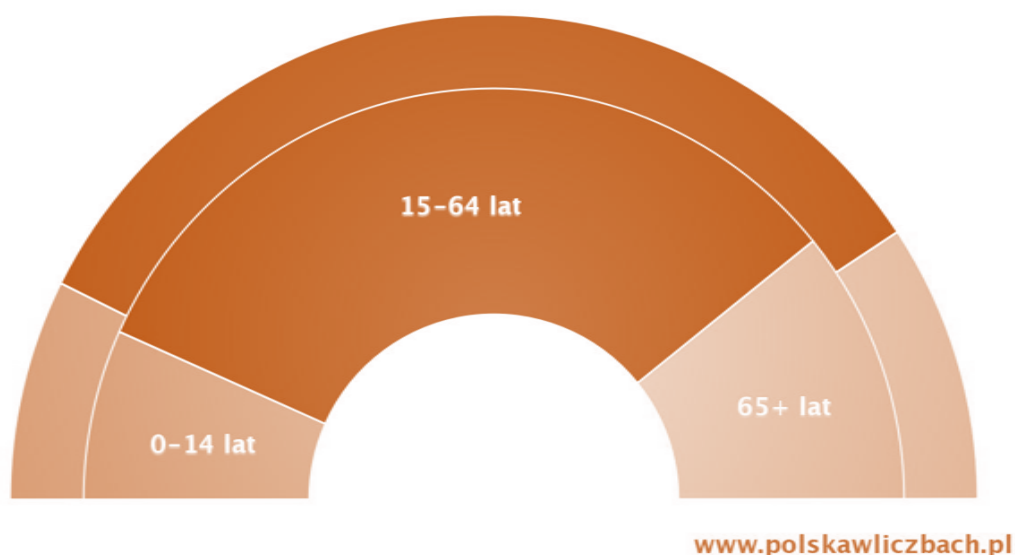
Gmina Uchanie ma ujemny przyrost naturalny wynoszący -34 w 2019 roku, podobnie jak w 2018 roku. Odpowiada to przyrostowi naturalnemu -7,48 na 1000 mieszkańców gminy Uchanie. W 2019 roku urodziło się 31 dzieci, w tym 54,8% dziewczynek i 45,2% chłopców. Średnia waga noworodków to 3 294 gramów. Współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów wynosi 0,57 i jest znacznie mniejszy od średniej dla województwa oraz znacznie mniejszy od współczynnika dynamiki demograficznej dla całego kraju.

Podział na grupy wiekowe obrazuje poniższy diagram.

Ryc. 3. Biologiczne grupy wieku gmina Uchanie

Biologiczne grupy wieku – Gmina Uchanie, 2019

(Źródło: GUS)

Źródło: Polska w liczbach: www.polskawliczbach.pl

W 2018 roku 37,2% zgonów w gminie Uchanie spowodowanych było chorobami układu krążenia, przyczyną 21,7% zgonów w gminie Uchanie były nowotwory, a 2,2% zgonów spowodowanych było chorobami układu oddechowego. Na 1000 ludności gminy Uchanie przypada 14.31 zgonów. Jest to znacznie więcej od wartości średniej dla województwa lubelskiego oraz znacznie więcej od wartości średniej dla kraju. W 2019 roku zarejestrowano 37 zameldowań w ruchu wewnętrznym oraz 69 wymeldowań, w wyniku czego saldo migracji wewnętrznych wynosi dla gminy Uchanie -32. W tym samym roku 1 osób zameldowało się z zagranicy oraz zarejestrowano 0 wymeldowań za granicę - daje to saldo migracji zagranicznych wynoszące 1. Poniższy wykres obrazuje migracje ludności na pobyt stały w latach 2014- 2018 w gminie Uchanie.

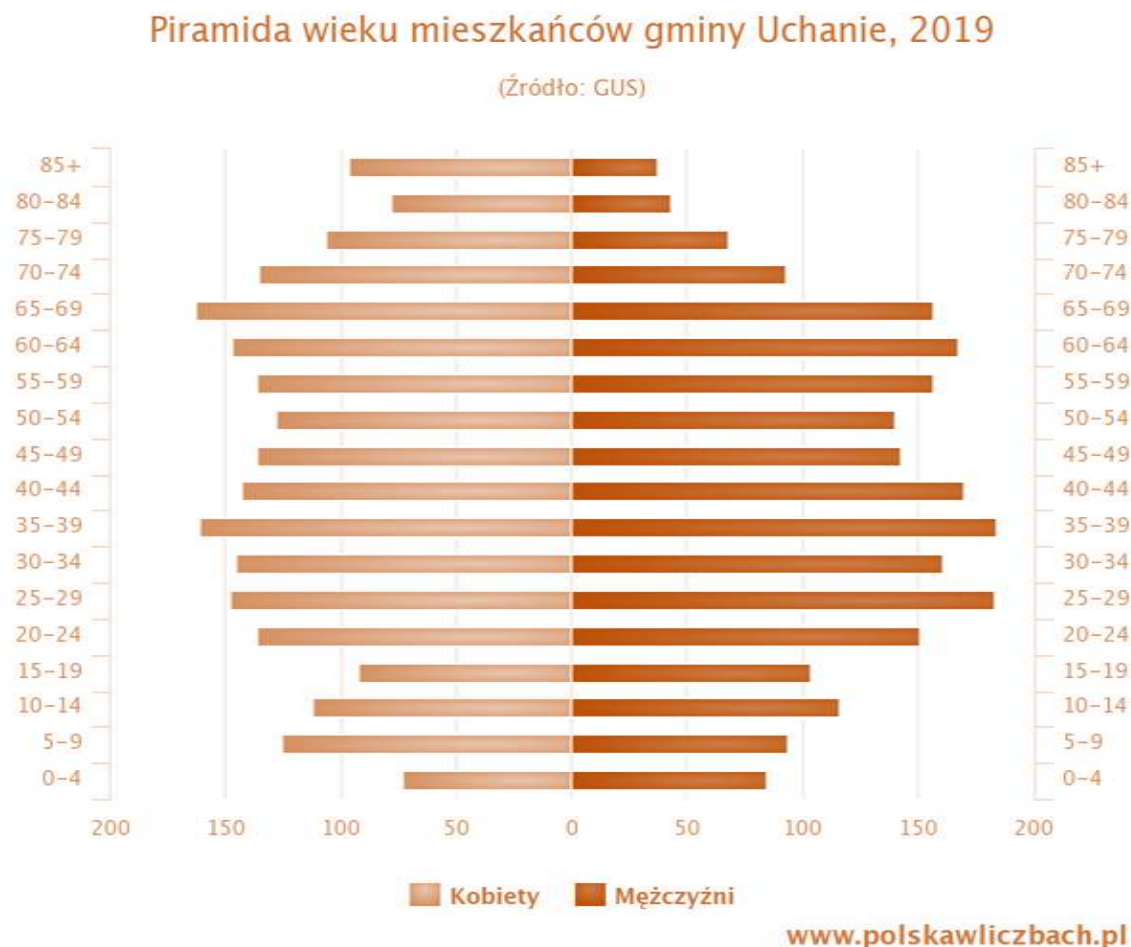
Wykres 1. Migracje ludności na pobyt stały w Gminie Uchanie

Źródło: Statystyczne Vademecum Samorządowca – GUS 2019

Wykres 2. Ludność według płci i grup wieku w 2019 roku w gminie Uchanie

Źródło: Polska w liczbach: www.polskawliczbach.pl

Biorąc pod uwagę powyższe dane i próbując dokonać prognozy liczebności ludności gminy na najbliższe lata, należy zwrócić uwagę na dwie, bardzo istotne kwestie związane ze spadkiem liczby dzieci i młodzieży oraz zwiększającą się liczbą osób starszych. Dane wykazane w tabeli 3. jednoznacznie wskazują, że społeczeństwo gminy Uchanie można uznać za demograficznie „stare”. Problem ten nieustannie się pogłębia. Powyższe tendencje demograficzne będą wymagały dopasowania usług społecznych do potrzeb starzejącego się społeczeństwa.

III. DIAGNOZA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

W Gminie Uchanie podobnie jak i w całym kraju stale zachodzi wiele zmian systemu społeczno- gospodarczego co powoduje nasilenie się niekorzystnych zjawisk społecznych: bezrobocia, ubóstwa, bezradności w sprawach opiekuńczo- wychowawczych i innych dysfunkcji i patologii społecznych. Wiele osób i rodzin doświadcza zagrożenia wykluczeniem lub wykluczenia społecznego. W wyniku negatywnych zjawisk społecznych zwiększyło się zapotrzebowanie na pomoc świadczoną przez różnego rodzaju instytucje pomocy i integracji społecznej. Dodatkowo stan ten pogłębiła pandemia COVID-19, która wpłynęła negatywnie na większość gałęzi gospodarki skutkując zamknięciem wielu firm i zwolnieniami pracowników.

Realizacja zadań postawiona przed pomocą społeczną a także konieczność wypracowania niekonwencjonalnych form pomocy wymaga profesjonalnego i komplementarnego diagnozowania problemów społecznych w skali gminy.

Diagnoza problemów społecznych występujących na terenie Gminy Uchanie została sporządzona w oparciu o dane statystyczne będące w dyspozycji Urzędu Gminy, Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Uchaniach i badanie ankietowe mieszkańców gminy przeprowadzone na etapie tworzenia niniejszego dokumentu strategicznego. Do opracowania diagnozy problemów społecznych wykorzystano również informacje zwrotne uzyskane podczas przeprowadzonego spotkania warsztatowego Zespołu dotyczącego opracowania strategii, w którym udział członkowie Zespołu- przedstawiciele różnych środowisk i grup społecznych oraz pracownicy instytucji społecznych i rynku pracy. Za podstawowy okres analizy danych statystycznych przyjęto trzy ostatnie zamknięte lata kalendarzowe tj. rok 2017, 2018 oraz 2019 rok. W przypadku, gdy dane były dostępne w statystykach uwzględniono również lata wcześniejsze jak i rok bieżący.

1. Bezrobocie i ubóstwo

Od początku 2020 roku niewątpliwy wpływ na lokalny rynek pracy ma globalny kryzys gospodarczy i finansowy związany z pandemią wirusa SARS-CoV-2, którego skutki odczuwane są niemal we wszystkich gałęziach gospodarki. Problemy gospodarcze odnotowywane w skali całego kraju niekorzystnie wpłynęły na sytuację ekonomiczną Polski i lokalnej gospodarki przyczyniając się tym samym do wzrostu bezrobocia.

Bezrobocie to zjawisko społeczne, polegające na tym, że część ludzi zdolnych do pracy i deklarujących chęć jej podjęcia nie znajduje faktycznego zatrudnienia. Stan ten spowodowany jest brakiem równowagi pomiędzy podażą pracy, a popytem na pracę. W Polsce stało się to kwestią społeczną, świadczy o tym dynamika, skala i struktura zjawiska. Brak pracy jest czynnikiem, który ma wpływ na zaspokojenie ważnych potrzeb społecznych w różnych sferach życia. Konsekwencją braku pracy jest też narastające ubóstwo i związane z tym kwestie edukacyjne, zdrowotne, mieszkaniowe, których rozwiązaniem zajmuje się szeroko pojęta polityka społeczna.

Walka z bezrobociem możliwa jest tylko przez kompleksowe działania w sferze ekonomicznej mającej na celu wzrost gospodarczy i tworzenie nowych miejsc pracy. Zadania w tej sferze koncentrują się również wokół problemu ochrony pracowników przed utratą zatrudnienia, ochrony egzystencji jednostki dotkniętej brakiem pracy oraz pomocy w znalezieniu zatrudnienia. Świadczenia społeczne dla bezrobotnych w Polsce reguluje ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. Powinny one zapewnić bezrobotnemu minimum życiowe, ale powinny także zachęcać do podjęcia zatrudnienia.

Jak wynika z analizy przyczyn udzielania pomocy społecznej w gminie Uchanie bezrobocie było główną przyczyną korzystania ze świadczeń pomocy społecznej.

Zgodnie z definicją zawartą w ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, osoba bezrobotna to osoba niezatrudniona i niewykonująca innej pracy zarobkowej, zdolna i gotowa do podjęcia zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy (bądź jeśli jest osoba niepełnosprawną, zdolną i gotową do podjęcia zatrudnienia, co najmniej w połowie tego wymiaru czasu pracy), nie ucząca się w szkole, z wyjątkiem szkół dla dorosłych lub szkół wyższych w systemie niestacjonarnym, zarejestrowana we właściwym dla miejsca zameldowania powiatowym urzędzie pracy oraz poszukująca zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej.

Według raportu z badania ankietowego mieszkańców (próba 100 osób) zamieszkujących Gminę Uchanie, aż 42 % badanych wskazało, że bezrobocie jest największym problemem społecznym w gminie (1 lokata wśród wskazanych problemów społecznych).

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Hrubieszowie w II kwartale 2020 roku zarejestrowanych było 234 osoby z czego kobiety stanowiły 110 osób co stanowi 47 % ogółu zarejestrowanych bezrobotnych. Z prawem do zasiłku na koniec II kwartału 2020 roku było 17 osób, w tym 10 kobiet, które stanowiły 58,82 % osób z prawem do zasiłku. Zdecydowana większość zarejestrowanych (217 osób) nie pobierała zasiłku dla bezrobotnych. W II kwartale 2020 roku prawo do tego świadczenia posiadało tylko 7,26 % bezrobotnych, podobnie było w dwóch poprzednich latach.

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Hrubieszowie liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych w II kwartale 2020 roku z terenu gminy Uchanie zmniejszyła się o 12 osób w stosunku do liczby osób bezrobotnych w IV kwartale 2019 roku (stan na 31.12.2019 roku). Niepokojącym zjawiskiem wynikającym z poniższych statystyk jest systematyczny wzrost liczby bezrobotnych kobiet (na przestrzeni trzech kolejnych lat nastąpił wzrost liczby zarejestrowanych bezrobotnych kobiet z 36% do prawie 59%).

Tabela 6. Bezrobotni w Gminie Uchanie według płci w latach 2018-II.kw.2020

Wskaźnik	2018	2019	II kw.2020
liczba bezrobotnych w gminie	225	246	234
liczba bezrobotnych kobiet	81	107	110
udział % kobiet w liczbie bezrobotnych	36,00	43,49	58,82

Źródło: Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Hrubieszowie

Uzupełnienie powyższych danych stanowią przedstawione w kolejnej tabeli informacje na temat stopy bezrobocia, jaką odnotowano w roku 2019 w gminie Uchanie, powiecie hrubieszowskim, województwie lubelskim oraz kraju.

Tabela 7. Stopa bezrobocia w gminie, powiecie, województwie i w kraju w roku 2019

Wskaźnik	2019
stopa bezrobocia w gminie Uchanie	12,8%
stopa bezrobocia w powiecie hrubieszowskim	13,2%
stopa bezrobocia w województwie lubelskim	7,4%
stopa bezrobocia w kraju	5,2 %

Źródło: WUP Lublin

Analizując dane za 2019 rok można stwierdzić, że stopa bezrobocia w gminie Uchanie oraz w powiecie hrubieszowskim była prawie dwukrotnie wyższa niż średnia dla województwa lubelskiego i kraju. Powiat hrubieszowski był na drugim miejscu wśród powiatów w województwie lubelskim z najwyższą stopą bezrobocia (po powiecie włodawskim- 15%). Dane pochodzą z dokumentu Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Lublinie- Stan bezrobocia w województwie lubelskim stan na 31.12.2019 r. Szacunkową stopę bezrobocia na przestrzeni ostatnich piętnastu lat obrazuje poniższy wykres.

Wykres 3. Szacunkowa stopa bezrobocia w gminie Uchanie w latach 2004-2019

Źródło: Polska w liczbach: www.polskawliczbach.pl

Niepokojącym zjawiskiem jest wysoki odsetek osób długotrwale bezrobotnych. Analizując strukturę bezrobocia w Gminie Uchanie na koniec II kwartału 2020 roku największą grupę osób bezrobotnych stanowiły osoby oczekujące na pracę powyżej 24 miesięcy – 68 osób co stanowiło aż 29,05 % wszystkich bezrobotnych. Należy również odnotować bardzo duży wskaźnik bezrobocia wśród osób młodych do 30 roku życia, który wyniósł aż 84 osoby tj. 38,89 % ogółu bezrobotnych. Odpowiednio osoby do 25 roku życia i po 50 roku życia stanowiły około 18 % ogółu bezrobotnych.

Tabela 8. Struktura bezrobocia w gminie w II kwartale 2020 roku

Wskaźnik	II kw.2020
bezrobotni ogółem	234
bezrobotne kobiety ogółem	110
bezrobotni powyżej 50 roku życia	44
bezrobotni do 25 roku życia	40
bezrobotni do 30 roku życia	84
bezrobotni wg czasu pozostawania bez pracy do 1 m-ca	17
bezrobotni wg czasu pozostawania bez pracy od 1 do 3 m-cy	20
bezrobotni wg czasu pozostawania bez pracy od 3 do 6 m-cy	25
bezrobotni wg czasu pozostawania bez pracy od 6 do 12 m-cy	48
bezrobotni wg czasu pozostawania bez pracy od 12 do 24 m-cy	56
bezrobotni wg czasu pozostawania bez pracy pow. 24 m-cy	68

Źródło: Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Hrubieszowie

Rynek pracy w Gminie Uchanie jest w dużym stopniu pochodną rolniczego charakteru gospodarki oraz struktury wykształcenia mieszkańców. Zbyt niskiej liczbie zatrudnionych towarzyszy również niekorzystna struktura zatrudnienia w podziale na poszczególne sektory gospodarki. Najwięcej miejsc pracy jest w sektorze usług nierynkowych, gdzie pracodawcami są głównie instytucje użyteczności publicznej, finansowane ze środków budżetu państwa (urzędy wraz z podległymi jednostkami, zakłady opieki zdrowotnej, szkoły, itd.).

Dla rozwoju społeczno- gospodarczego Gminy Uchanie najważniejszym zadaniem w perspektywie lat 2020- 2030 jest utrzymanie istniejących miejsc pracy i kreowanie warunków do powstawania nowych. Kryzys gospodarczy związany z pandemią spowodował zachwianie stabilności nie tylko w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw, ale uderzył także w dużych pracodawców. Rosnące bezrobocie przyczynia się do ubożenia społeczeństwa i do wzrostu liczby osób zagrożonych lub dotkniętych wykluczeniem społecznym, znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji życiowej. W najbliższej perspektywie czasowej potrzeba będzie kolejnych działań osłonowych dla tej kategorii osób.

Ubóstwo jest złożonym i wieloaspektowym problemem, obejmującym wiele wymiarów życia nie tylko jednostek, ale i grup społecznych. Ma ono wiele znaczeń, które wykraczają poza jego czysto ekonomiczny aspekt, stając się pojęciem również społecznym i psychologicznym. Biorąc pod uwagę powyższe, trudno jednoznacznie określić jego definicję. Przeważnie ubóstwo określane jest jako sytuacja, w której osobie lub grupie społecznej nie wystarcza środków na zaspokojenie potrzeb uznawanych w danym

społeczeństwie za niezbędne. Zakres i granica tych potrzeb jest już jednak pojęciem względnym, co powoduje, że zarówno liczebność, jak i charakterystyka społeczno-demograficzna osób ubogich zależy od przyjętego sposobu mierzenia problemu ubóstwa.

Według raportu z badania ankietowego mieszkańców (próba 100 osób) zamieszkujących Gminę Uchanie 18 % badanych wskazało, że ubóstwo jest największym problemem społecznym w gminie (3 lokata wśród wskazanych problemów społecznych).

Istotnym wyznacznikiem skali i zasięgu ubóstwa jest korzystanie ze wsparcia systemu pomocy społecznej. Osoby i rodziny, których dochody kształtują się poniżej ustawowej granicy dochodów mogą korzystać ze świadczeń pieniężnych i niepieniężnych przyznawanych przez ośrodki pomocy społecznej zgodnie z katalogiem powodów zawartym w art. 7 ustawy o pomocy społecznej. Jednym z powodów udzielenia wsparcia z pomocy społecznej jest ubóstwo. Zgodnie z ww. ustawą ubóstwo jako samodzielna przesłanka udzielenia pomocy społecznej nie występuje. Łącznie z ubóstwem musi wystąpić inny podwód udzielenia świadczenia np. bezrobocie lub niepełnosprawność. Miarodajnym wskaźnikiem skali korzystania z pomocy społecznej w danej gminie jest procentowy udział mieszkańców korzystających z pomocy społecznej (osób, którym przyznano decyzją świadczenie oraz ich rodzin) w ogólnej liczbie mieszkańców gminy. W gminie Uchanie wskaźnik ten w 2018 roku wyniósł 12% a w 2019 roku 6,7 %. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa w 2019 roku wyniosła 283 osoby w tym 134 rodziny. Ubóstwo stanowiło najważniejszy powód przyznania pomocy społecznej w 2019 roku.

Życie w niedostatku stanowi istotny problem zarówno w wymiarze społecznym, ekonomicznym, jak i jednostkowym – jest osobistą tragedią ludzi, których dotyka. Powoduje negatywne skutki społeczne i ekonomiczne, oddziałuje na życie nie tylko jednostek, ale i grup społecznych, co wpływa na proces rozwoju społecznego.

Z perspektywy podmiotów i instytucji odpowiedzialnych za prowadzenie działań zmierzających do poprawy warunków życia społeczności lokalnych i rozwoju lokalnego, ważne jest zdiagnozowanie problemu ubóstwa na poziomie lokalnym oraz podjęcie działań zmierzających do jego rozwiązywania.

Nie ulega wątpliwości, że rozwiązanie złożonego problemu ubóstwa (i innych problemów społecznych z nim powiązanych) wymaga kontynuacji wdrażania rozwiązań systemowych w skali całego kraju, jak również w skali województwa oraz na poziomie lokalnym i w szczególności na poziomie rodziny. Przeciwdziałanie ubóstwu, jako jedno z działań planowanych w skali europejskiej znalazło swoje odzwierciedlenie m.in. w dokumencie Strategia Europa 2020, w którym zakłada się ograniczenie liczby Europejczyków żyjących poniżej krajowej granicy ubóstwa o 25%.

2. Edukacja

Analizując wydatki z budżetu Gminy Uchanie w 2018 roku, aż 29,4% budżetu gminy jest przeznaczana na oświatę i wychowanie. Wysoko wykształceni mieszkańcy to wysokiej jakości kadra pracownicza, która jest zasobem poszukiwanym w czasach gdy gospodarka powoli ewoluuje w kierunku gospodarki opartej na wiedzy. Szczególne znaczenie będzie tu miała wyteżona praca z dziećmi już na poziomie szkoły podstawowej. Szkoła podstawowa powinna być miejscem, gdzie dzieci zdobędą niezbędne na dalszych etapach edukacji umiejętności sprawnego czytania i pisania (ze szczególnym naciskiem na rozumienie tekstu), kompetencji matematyczno- przyrodniczych oraz ICT i obsługi komputera.

Edukacja, rozumiana, jako wychowanie, wykształcenie, nauka oraz zdobywanie wiedzy, umiejętności i kształcenie, pełni zasadniczą rolę w rozwoju człowieka. Jako proces trwający od młodości jest sposobem na podniesienie jakości zasobów ludzkich a tym samym poziomu konkurencyjności gospodarki i przyspieszenia tempa rozwoju gospodarczego. Głównym problemem edukacji jest nierówny dostęp do niej przez całe życie, efektem, czego są zróżnicowane szanse życiowe poszczególnych grup ludności, np. młodzieży mieszkającej na wsi i w mieście, dziewcząt i chłopców, dorosłych bez wykształcenia i posiadających wykształcenie.

Do zadań własnych Gminy Uchanie należy zakładanie i prowadzenie przedszkoli, szkół podstawowych i gimnazjów. Na terenie gminy Uchanie zadanie to jest wypełnione poprzez działające placówki oświatowe publiczne, dla których organem prowadzącym jest gmina.

W gminie Uchanie od wielu lat obserwuje się pozytywne zmiany w zakresie wykształcenia ludności. Według Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 roku 11,0% ludności posiada wykształcenie wyższe, 2,4% wykształcenie policealne, 11,3% średnie ogólnokształcące, a 18,2% średnie zawodowe. Wykształceniem zasadniczym zawodowym legitymuje się 20,3% mieszkańców gminy Uchanie, gimnazjalnym 5,9%, natomiast 28,3% podstawowym ukończonym. 2,5% mieszkańców zakończyło edukację przed ukończeniem szkoły podstawowej.

W porównaniu do całego województwa lubelskiego mieszkańcy gminy Uchanie mają znacznie niższy poziom wykształcenia. Wśród kobiet mieszkających w gminie Uchanie największy odsetek ma wykształcenie podstawowe ukończone (29,4%) oraz średnie zawodowe (16,5%). Mężczyźni najczęściej mają wykształcenie podstawowe ukończone (27,1%) oraz zasadnicze zawodowe (26,3%). 14,7% mieszkańców gminy Uchanie w wieku potencjalnej nauki (3-24 lata) zalicza się do przedziału 3-6 lat - wychowanie przedszkolne (16,2% wśród dziewczynek i 13,2% wśród chłopców). Na tysiąc dzieci w wieku przedszkolnym 469 uczęszcza do placówek wychowania przedszkolnego. Na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego przypada 1,88 dzieci w wieku przedszkolnym (źródło dane GUS, stan na 31.12.2018).

Podane wskaźniki obrazuje poniższy wykres:

Wykres 4. Poziom wykształcenia w gminie Uchanie w 2011 roku

Źródło: Polska w liczbach: www.polskawliczbach.pl

W roku szkolnym 2018/2019 w skład infrastruktury edukacyjnej wchodziło:

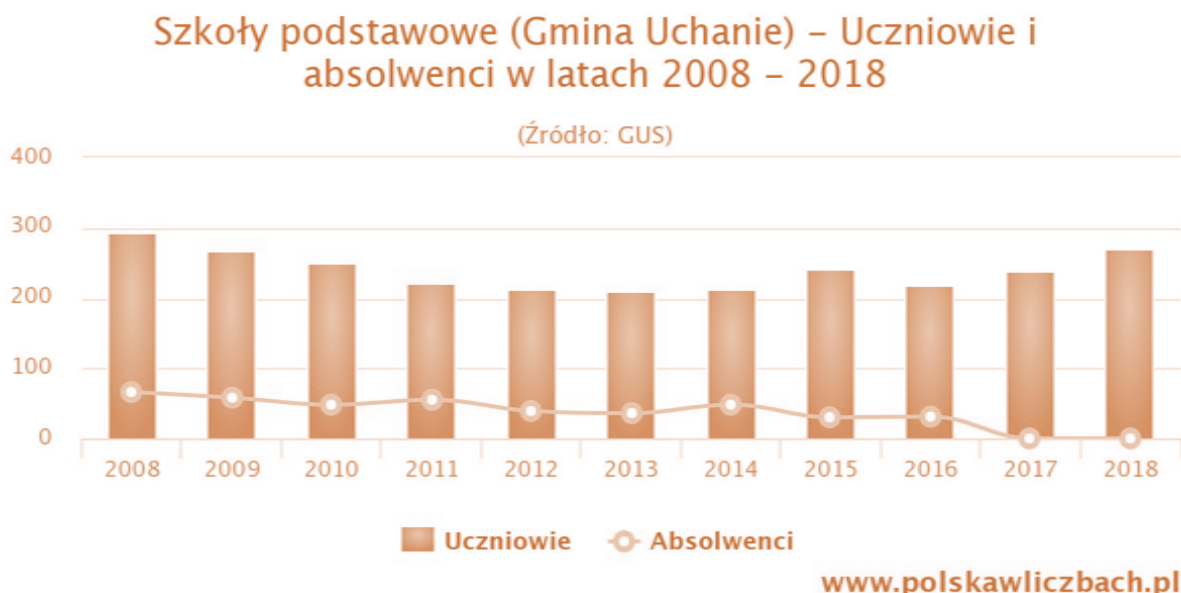
- 4 oddziały przedszkolne/punkty przedszkolne przy szkołach podstawowych, do których uczęszczało 114 dzieci
- 2 szkoły podstawowe, do których uczęszczało 270 dzieci
- 1 gimnazjum, do którego uczęszczało 28 dzieci.

W roku szkolnym 2019/2020 w skład infrastruktury edukacyjnej wchodziło:

- 4 oddziały przedszkolne/punkty przedszkolne przy szkołach podstawowych, do których uczęszczało 103 dzieci
- 2 szkoły podstawowe, do których uczęszczało 284 dzieci.

W gminie Uchanie działają dwie szkoły podstawowe - Szkoła Podstawowa w Uchaniach oraz Szkoła Podstawowa w Teratynie do których w roku szkolnym 2018/2019 uczęszczało łącznie 270 dzieci.

Wykres 5. Uczniowie i absolwenci szkół podstawowych w gminie Uchanie w latach 2008-2018.

Źródło: Polska w liczbach: www.polskawliczbach.pl

W Uchaniach do 31.08.2019 roku działało jedno gimnazjum, tj. Gimnazjum im. ks. Stanisława Staszica w Uchaniach z siedzibą w Jarosławcu. Z momentem ostatecznego wygaszenia gimnazjum (zgodnie z reformą oświatową, wygaszenie gimnazjów będzie polegać na przekształceniu ich w inną szkołę albo zostaną one włączone do innej szkoły) władze gminy Uchanie planują przystąpienie do prac mających na celu utworzenie w Jarosławcu przedszkola samorządowego dla dzieci z terenu gminy Uchanie.

Dotychczas sytuacja demograficzna w gminie powodowała, że liczba uczniów stale spadała, jednak od 2016 roku liczba uczniów w przedszkolach oraz szkołach podstawowych zaczęła powoli rosnąć. Wiązać się to może z rodzeniem dzieci przez matki, które pochodzą z tzw. wyżu demograficznego oraz prowadzoną polityką społeczną promującą dzietność min. Program Rodzina 500 plus, ustawa o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin.

Tabela 9. Edukacja w Gminie Uchanie 2018/2019

Wskaźnik	2018/2019	2019/2020
oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych	4	4
dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego	114	103
szkoły podstawowe	2	2
uczniowie szkół podstawowych	270	284
szkoły gimnazjalne	1	0
uczniowie szkół gimnazjalnych	28	0

Źródło: Dane własne gminy

W roku szkolnym 2019/2020 gmina Uchanie nie posiadała w ramach infrastruktury edukacyjnej żłobków ani klubów dziecięcych (klubów malucha), brak jest również niepublicznych żłobków lub klubów malucha, które świadczyłyby codzienną i zorganizowaną opiekę dla dzieci w grupie edukacyjnej 0- 2 lata, których w 2019 roku było 102. Ludność gminy według edukacyjnych grup wieku przedstawiała się następująco:

Tabela 10. Ludność gminy według edukacyjnych grup wieku w 2019 r.

Wiek	Liczba dzieci
0-2 lata	102
3-6 lat	145
7-12 lat	283
13-15 lat	111

Źródło: Dane własne gminy

W gminie istnieje poważny problem braku systemu kształcenia (szkoła podstawowa – gimnazjum – szkoła średnia) osób z niepełnosprawnościami. Problemy ludzi z niepełnosprawnościami w gminie związane są również m.in. z brakiem ośrodka rehabilitacyjnego, ośrodka terapii i poradnictwa dla osób z niepełnosprawnościami oraz z występowaniem barier architektonicznych w budynkach użyteczności publicznej.

3. Kultura, sport i rekreacja

W ramach infrastruktury sportowej na terenie gminy znajdują się 3 boiska szkolne dostępne dla dzieci i młodzieży oraz wydarzeń w ramach współzawodnictwa sportowego. Obecnie w gminie funkcjonuje jeden klub sportowy działający w formie stowarzyszenia.

Infrastrukturę kulturalną w gminie Uchanie tworzą Gminny Ośrodek Kultury w Uchaniach, Wojewódzki Dom Kultury w Jarosławcu, Gminna Biblioteka Publiczna w Uchaniach oraz Filia Gminnej Biblioteki Publicznej w Jarosławcu.

Według danych z 2019 w gminie Uchanie działały 2 biblioteki i filie publiczne posiadające księgozbiór liczący 11979 wolumenów. We wszystkich placówkach zatrudnionych było 3 pracowników.

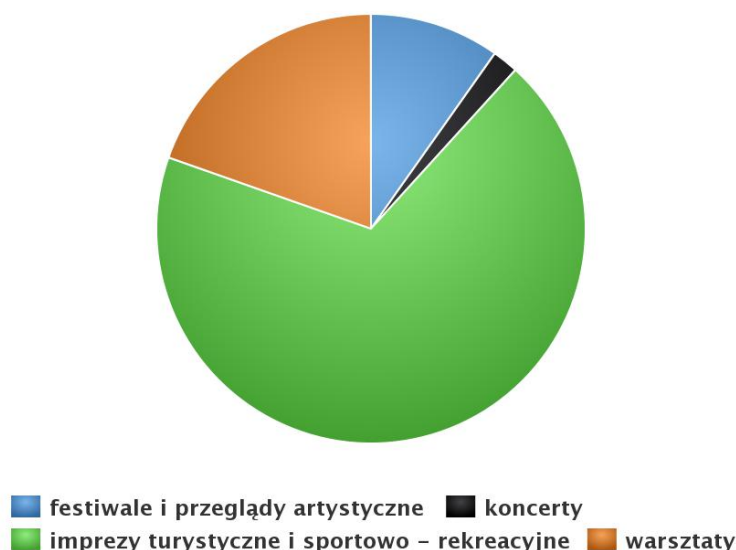
W Gminnym Ośrodku Kultury znajduje się scena widowiskowo- artystyczna wraz z zapleczem socjalnym, przeznaczona do organizacji imprez kulturalnych w gminie na 180 miejsc. GOK w Uchaniach organizuje oraz współorganizuje cyklicznie wiele imprez rekreacyjno-sportowych i kulturalnych.

Impreza, która podnosi prestiż gminy to Fiesta Uchańska, coroczne dożynki gminne oraz Powiatowy Przegląd Pieśni Żołnierskiej i Partyzanckiej.

Wykres 6. Imprezy organizowane przez domy kultury w 2019 roku

Imprezy organizowane przez domy kultury, 2019

(Źródło: GUS)

www.polskawliczbach.pl

Źródło: Polska w liczbach: www.polskawliczbach.pl

Miejscem rekreacji na terenie gminy jest Park w Uchaniach oraz Przystań Turystyczna w Uchaniach.

Oferta turystyczna w gminie Uchanie opiera się głównie na walorach przyrodniczych tego regionu. Przez gminę Uchanie przebiega niebieski szlak turystyczny im. Tadeusza Kościuszki o długości 120 km. Rozpoczyna się w miejscowości Uchańka z Kopca Kościuszki przez Dubienkę, Starosiele, Jastrów, Maziarnię, Raciborowice, Kurmanów, Buśno, Businiec, Jarosławiec, Uchanie, Rozkoszówkę, Rozięcín, Majdan Nowy, Popławy, Olszanę, Bończę oraz inne miejscowości i kończy się w Krasnymstawie.

Na terenie gminy Uchanie znajduje się szereg obiektów o dużych walorach turystycznych. Perłą architektury renesansowej jest kościół p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny, rozbudowany w XVII wieku na zrębie XV wiecznych murów, który stanowi zabytek klasy „0” (tj. zabytki i zespoły zabytkowe o najwyższej wartości artystycznej, historycznej i naukowej w skali światowej, które mogą być uznane za pomnik historii).

Na uwagę zasługują również ruiny zamku średniowiecznego oraz Kapliczka św. Antoniego i św. Jana Nepomucena. W miejscowości Jarosławiec znajduje się zabytkowy zajazd pochodzący z 1820 roku oraz spichlerz i leśniczówka, które stanowią pamiątki po Towarzystwie Rolniczym Hrubieszowskim założonym przez Stanisława Staszica w 1816 roku, którego celem był postęp w kulturze rolnej i oświacie, opieka społeczna oraz polepszenie warunków życia miejscowych chłopów.

W miejscowości Bokinia znajduje się drewniany dworek i część zabudowań gospodarczych po rodzicach światowej sławy architekta- Stefana Du Chateau. Ponadto w wielu miejscowościach gminy Uchanie (Białowody, Chyżowice, Putnowice, Łuszczów) można odnaleźć piękne parki podworskie, które przetrwały w dobrym stanie do chwili obecnej.

Na obszarze gminy znajdują się stanowiska archeologiczne, spośród których najważniejsze to kopiec ziemny w Chyżowicach, dwa cmentarzyska kurhanowe w Jarosławcu i zameczko średniowieczne w Uchaniach.

Pomimo licznych atrakcji turystycznych na terenie gminy Uchanie, w opinii turystów i mieszkańców nie stanowi o tożsamości a zarazem wyróżniku oferty, ponieważ brakuje opracowanego produktu turystycznego oraz infrastruktury około rekreacyjnej (hotele, pensjonaty, restauracje). Gmina Uchanie nie ma obecnie wyraźnej marki, dlatego potencjał turystyczny gminy nie jest wystarczająco eksploatowany. Istnieje wyraźna potrzeba stworzenia Strategii Produktu Turystycznego i skuteczna komercjalizacja usług w sferze turystyki.

4. Ochrona zdrowia

Według Światowej Organizacji Zdrowia, ochrona zdrowia obejmuje wszelkie działania mające na celu promowanie zdrowia, do których zalicza się środki zapobiegawcze, łagodzące i lecznicze, stosowane nie tylko w stosunku do jednostek, ale także w stosunku do populacji. Świadczenie takich usług stanowi o systemie opieki zdrowotnej, obejmującym organizacje rządowe, takie jak Narodowy Fundusz Zdrowia. Definicja ta zawęża pojęcie ochrony zdrowia do części, za którą odpowiedzialni są pracownicy systemu ochrony zdrowia.

Styl życia i zachowania zdrowotne wpływają w największym stopniu na stan zdrowia ludności. Do czynników zagrażających zdrowiu należą przede wszystkim: mała aktywność fizyczna, nieprawidłowości w sposobie żywienia, palenie tytoniu, nadmierne spożycie alkoholu, zły stan środowiska naturalnego, niewłaściwe warunki bezpieczeństwa pracy, wypadki drogowe oraz brak powszechnej profilaktyki.

Mieszkańcy gminy Uchanie mają stosunkowo dobry dostęp do infrastruktury ochrony zdrowia. Na terenie gminy funkcjonuje jeden Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Uchaniach specjalizujący się medycynie rodzinnej oraz wykonujący badania laboratoryjne, szczepienia, spirometrię, EKG, USG, RTG. Poza NZOZ istnieje Wiejski Ośrodek Zdrowia w Teratynie świadczący podstawową opiekę zdrowotną.

Na terenie gminy działają również apteki i punkty apteczne w Uchaniach oraz w Teratynie. W gminie Uchanie na 1 przychodnię przypada 2257 mieszkańców a porady podstawowej opieki zdrowotnej udzielone za 2018 rok na 1 mieszkańca wynoszą 3,1.

Opiekę medyczną mieszkańców gminy Uchanie w zakresie leczenia otwartego zapewniają niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej. W 2018 roku 0,2% budżetu gminy przeznaczone było na ochronę zdrowia.

Tabela 11. Wykaz placówek służby zdrowia zapewniających podstawową opiekę zdrowotną

Lp.	Nazwa zakładu opieki zdrowotnej	Adres
1.	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Uchaniach	ul. Staszica 11, 22-510 Uchanie
2.	Wiejski Ośrodek Zdrowia w Teratynie	Teratyn 8, 22-510 Teratyn

Źródło: Dane własne gminy

Obecnie świadczenia z zakresu specjalistycznej ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w gminie Uchanie nie są realizowane. Najbliższe placówki szpitalne świadczące pełną, specjalistyczną ochronę zdrowia znajdują się w oddalonym o 20 km Hrubieszowie lub oddalonym o 47 km Zamościu czy o 38 km Chełmie.

Populacja ludności w kraju szybko się starzeje. Prognozy wskazują, że w 2030 roku odsetek ludzi powyżej 65. roku życia będzie w naszym kraju wynosił 23,8 – stajemy się społeczeństwem zaawansowanej starości demograficznej.

W województwie lubelskim mamy tylko trzy oddziały geriatryczne (w Parczewie, we Włodawie i w Białej Podlaskiej – łącznie 88 łóżek). Zgodnie ze standardami Unii Europejskiej na Lubelszczyźnie powinno być co najmniej 10 oddziałów z 216 łózkami.

W tym kontekście oferta usług medycznych w opiece geriatrycznej zasługuje na uznanie i sprzyja dalszej specjalizacji w tym zakresie.

Przeciętna długość życia ogółem mieszkańców województwa to 72,7 lat w odniesieniu do mężczyzn oraz 81,6 lat do kobiet (kraj, odpowiednio 73,1 i 81,1). W województwie, dłuższą przeżywalnością charakteryzują się mieszkańcy miast niż wsi. Podobnie statystyki te przedstawiają się w na terenie gminy Uchanie. Ogólna liczba zgonów w gminie w 2019 roku wyniosła 106 osób i w porównaniu do roku poprzedniego była niższa o 22 osoby. W 2018 roku 37,2% zgonów w gminie Uchanie spowodowanych było chorobami układu krążenia, przyczyną 21,7% zgonów w gminie Uchanie były nowotwory, a 2,2% zgonów spowodowanych było chorobami układu oddechowego. Na 1000 ludności gminy Uchanie przypada 14.31 zgonów. Jest to znacznie więcej od wartości średniej dla województwa lubelskiego oraz znacznie więcej od wartości średniej dla kraju.

Niestety statystyki te w roku 2020 będą o wiele wyższe ze względu na pandemię wirusa SARS-CoV-2 powodującego chorobę COVID-19, której statystyki śmiertelności zwłaszcza u osób po 65 roku życia wynoszą około 8% a po 85 roku życia nawet 15%. Obecnie koronawirus jest określany mianem pandemii, a jego śmiertelność wynosi 3,4% w skali globalnej.

5. Bezpieczeństwo publiczne

Bezpieczeństwo publiczne to przede wszystkim zadanie publiczne organów administracji państwowej, czy też samorządowej. Wskazać należy, że aby określić desygnaty tego pojęcia należy dokonać analizy norm prawa powszechnie obowiązującego, które w wielorakich znaczeniach wyraża pojęcie bezpieczeństwo publiczne. Bezpieczeństwo publiczne jest przede wszystkim wartością konstytucyjną, dla której ochrony możliwe jest ograniczenie korzystania przez obywatela z jego konstytucyjnych wolności i praw.

Bezpieczeństwu publicznemu zagraża przestępczość, która jest zjawiskiem dynamicznym i podobnie jak społeczeństwo, podlega rozwojowi. Choć stanowi margines życia społecznego, poprzez swą intensywność i częstotliwość może mieć wpływ na formowanie się postaw i zachowań ludności oraz odciskać dotkliwie piętno na jej funkcjonowaniu.

W 2019 roku w gminie Uchanie stwierdzono szacunkowo (w oparciu o dane powiatowe) 82 przestępstw. Oznacza to, że na każdych 1000 mieszkańców odnotowano 18,04

przestępstw. Jest to wartość znacznie większa od wartości dla województwa lubelskiego oraz znacznie mniejsza od średniej dla całej Polski. Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw dla wszystkich przestępstw ogółem w gminie Uchanie wynosi 86,10% i jest nieznacznie większy od wskaźnika wykrywalności dla województwa lubelskiego oraz znacznie większy od wskaźnika dla całej Polski. W przeliczeniu na 1000 mieszkańców gminy Uchanie najwięcej stwierdzono przestępstw o charakterze kryminalnym - 10,19 (wykrywalność 81%) oraz przeciwko mieniu - 5,86 (wykrywalność 72%). W dalszej kolejności odnotowano przestępstwa o charakterze gospodarczym - 4,14 (88%), drogowe - 2,37 (96%) oraz przeciwko życiu i zdrowiu - 0,66 (97%). Niepokojącym zjawiskiem są przestępstwa przeciwko rodzinie, które stanowiły aż 24 zdarzenia z 57 ogółem.

Tabela 12. Dane dotyczące przestępczości na terenie gminy Uchanie

ILOŚĆ, RODZAJ INTERWENCJI POLICYJNYCH I ZDARZEŃ DROGOWYCH	
RODZAJ ZDARZENIA	Gmina Uchanie
	2019
Kolizja drogowa	0
Wypadek drogowy	3
Kradzież z włamaniem	1
Kradzież cudzej rzeczy	1
Rozboje i pochodne	0
Bójki i pobicia	1
Przestępstwa narkotykowe	1
Przestępstwa przeciwko rodzinie	24
Inne	26
OGÓŁEM	57

Źródło: Dane własne gminy

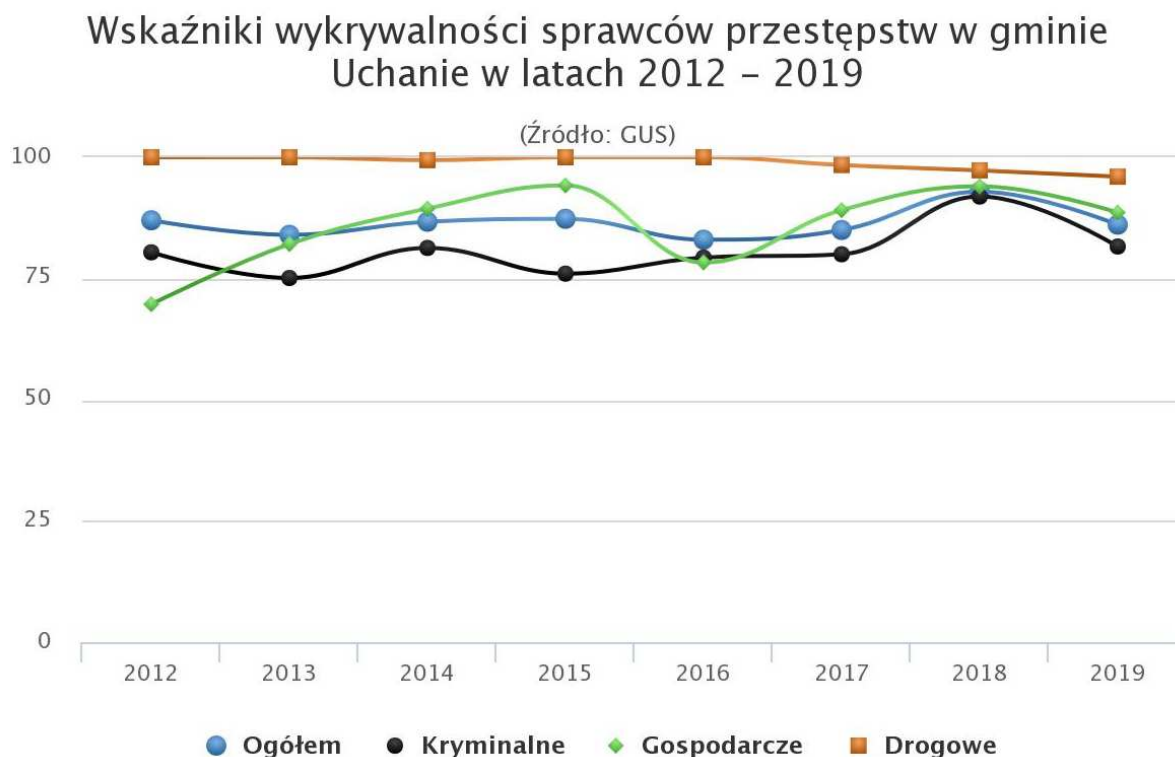
Od kilku lat istotnym problemem w zakresie bezpieczeństwa społecznego jest zagrożenie narkomanią, zwłaszcza iż dotyczy osób małoletnich i młodocianych.

Innym poważnym zagrożeniem bezpieczeństwa były przestępstwa drogowe. W zakresie wypadków drogowych ilość postępowań jest porównywalna do roku 2018. W zakresie

kierowania pojazdami przez nietrzeźwych kierowców odnotowano porównywalną ilość aktów oskarżenia w stosunku do roku poprzedniego.

Wykres 7. Wykrywalność sprawców przestępstw w latach 2012-2019

Źródło: Polska w liczbach: www.polskawliczbach.pl

Pogarszające się warunki materialne i liberalizacja przepisów prawa stwarzają możliwości ujawniania się następujących zagrożeń:

- w sferze przestępczości kryminalnej trzeba liczyć się z dużą aktywnością elementu przestępczego, który będzie dążył do polepszenia swoich warunków bytowych przez dokonywanie przestępstw a w związku z powiększającą się biernością społeczną, ujawniają się większe trudności z wykrywaniem sprawców przestępstw. Przestępstwa o tym charakterze mogą być również popełniane przez osoby nieletnie.
- brak pracy a wręcz niechęć do jej podjęcia może skutkować wzrostem przestępczości w sferze włamań, kradzieży i rozbojów.
- w sferze porządku publicznego mogą nastąpić zagrożenia związane z nadmiernym spożyciem alkoholu a co za tym idzie ze zwiększoną liczbą zakłóceń porządku, dewastacji mienia, zaśmiecania.
- szczególnie w szkołach może nasilić się rozprowadzanie i używanie wszelkich środków odurzających.
- niepokojącym zjawiskiem jest nasilenie się zjawiska występowania przemocy w rodzinie.

Praca policjantów w dalszym ciągu będzie kontynuacją dotychczas podejmowanych działań i koncentrować się będzie na zagadnieniach wymagających usprawnień w zakresie:

- podnoszenia efektywności pracy kryminalnej w celu podniesienia wykrywalności przestępstw;
- poprawy jakości czynności procesowych wykonywanych na miejscu zdarzenia;
- podejmowania stanowczych działań przy zabezpieczeniu ładu i porządku publicznego;
- zwiększenie represji w stosunku do osób popełniających wykroczenia porządkowe;
- poprawy bezpieczeństwa w ruchu drogowym, a w szczególności w ujawnianiu nietrzeźwych kierujących;
- ujawnianiu większej liczby czynów zabronionych dokonywanych przez nieletnich;
- kierowanie służb patrolowych w miejsca najbardziej zagrożone przestępczością;
- nasilenie współpracy z instytucjami współdziałającymi.

Inspekcje, straże i jednostki organizacyjne Gminy Uchanie działają sprawnie i efektywnie. Utrzymywane są dobre relacje z poszczególnymi podmiotami odpowiedzialnymi za stan bezpieczeństwa na terenie gminy. Coraz powszechniej pojawiają się działania mające na celu poprawę bezpieczeństwa ruchu drogowego, bezpieczeństwa dzieci w szkole i w drodze do szkoły oraz częściej diagnozowane i analizowane są zagrożenia na terenie gminy.

Według badań przeprowadzonych wśród mieszkańców w 2020 r. wynika, że zachodzi konieczność wprowadzenia systemu monitoringu gminy i oświetlenia kolejnych miejsc, które mogą stwarzać sytuację do rozwoju działań przestępczych bądź patologicznych.

6. Pomoc społeczna

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 roku, pomoc społeczna definiowana jest jako instytucja polityki społecznej państwa, mająca na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężania trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Instytucja ta wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka.

Zadania pomocy społecznej w gminie wiejskiej Uchanie realizuje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Uchaniach działający w oparciu o ustawę o pomocy społecznej. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej realizuje również zadania wynikające z innych, aniżeli ustawa o pomocy społecznej, aktów prawnych szczegółowo opisanych w rozdziale I.

ZADANIA WŁASNE GMINY Z ZAKRESU POMOCY SPOŁECZNEJ

(Obligatoryjne)

- 1) opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka;
- 2) sporządzanie, zgodnie z art. 16a, oceny w zakresie pomocy społecznej;
- 3) udzielanie schronienia, zapewnienie posiłku oraz niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym;
- 4) przyznawanie i wypłacanie zasiłków okresowych;
- 5) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych;
- 6) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego;
- 7) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne osobom bezdomnym oraz innym osobom niemającym dochodu i możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych;
- 8) przyznawanie zasiłków celowych w formie biletu kredytowanego;
- 9) opłacanie składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe za osobę, która zrezygnuje z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie niezamieszkującymi matką, ojcem lub rodzeństwem;
- 10) praca socjalna;
- 11) organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych, w miejscu zamieszkania, z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
- 12) prowadzenie i zapewnienie miejsc w mieszkaniach chronionych;
- 13) dożywianie dzieci;
- 14) sprawienie pogrzebu, w tym osobom bezdomnym;
- 15) kierowanie do domu pomocy społecznej i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w tym domu;
- 16) pomoc osobom mającym trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego;
- 17) sporządzanie sprawozdawczości oraz przekazywanie jej właściwemu wojewodzie, w formie dokumentu elektronicznego, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego;

- 18) utworzenie i utrzymywanie ośrodka pomocy społecznej, w tym zapewnienie środków na wynagrodzenia pracowników;
- 19) przyznawanie i wypłacanie zasiłków stałych;
- 20) opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych.

ZADANIA WŁASNE GMINY Z ZAKRESU POMOCY SPOŁECZNEJ

(Fakultatywne)

- 1) przyznawanie i wypłacanie zasiłków specjalnych celowych;
- 2) przyznawanie i wypłacanie pomocy na ekonomiczne usamodzielnienie w formie zasiłków, pożyczek oraz pomocy w naturze;
- 3) prowadzenie i zapewnienie miejsc w domach pomocy społecznej i ośrodkach wsparcia o zasięgu gminnym oraz kierowanie do nich osób wymagających opieki;
- 3a) opracowanie i realizacja projektów socjalnych;
- 4) podejmowanie innych zadań z zakresu pomocy społecznej wynikających z rozeznaczonych potrzeb gminy, w tym tworzenie i realizacja programów osłonowych;
- 5) współpraca z powiatowym urzędem pracy w zakresie upowszechniania ofert pracy oraz informacji o wolnych miejscach pracy, upowszechniania informacji o usługach poradnictwa zawodowego i o szkoleniach oraz realizacji Programu Aktywizacja i Integracja, o którym mowa w przepisach o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

ZADANIA ZLECONE GMINIE Z ZAKRESU POMOCY SPOŁECZNEJ

- 1) organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
- 2) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków związanych z klęską żywiołową lub ekologiczną;
- 3) prowadzenie i rozwój infrastruktury ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
- 4) realizacja zadań wynikających z rządowych programów pomocy społecznej, mających na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin i grup społecznych oraz rozwój specjalistycznego wsparcia;
- 5) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych, a także udzielanie schronienia, posiłku oraz niezbędnego ubrania cudzoziemcom;
- 6) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych, a także udzielanie schronienia oraz zapewnianie posiłku i niezbędnego ubrania cudzoziemcom, którym udzielono zgody na pobyt ze względów humanitarnych lub zgody na pobyt tolerowany na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;

7) wypłacanie wynagrodzenia za sprawowanie opieki.

Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Uchaniach zarządza kierownik ośrodka przy udziale głównego księgowego odpowiedzialnego za rozliczenia finansowe. Na dzień 31 grudnia 2019 roku zatrudnionych było 12 osób, z czego 3 osoby stanowią pracownicy socjalni. Pozostałą kadre Ośrodka stanowią: pracownicy administracyjni (w tym pracownicy do spraw świadczeń rodzinnych i funduszu alimentacyjnego oraz świadczeń wychowawczych)- 2 osoby, oraz referent ds. kadr- 1 osoba (1/2 etatu) a także 4 opiekunki domowe. Większość kadry posiada wykształcenie wyższe. Ponadto pracownicy biorą czynny udział w szkoleniach doskonalących i podnoszących kwalifikacje kadr pomocy społecznej.

Prawo do wsparcia udzielanego przez ośrodek pomocy społecznej mają osoby i rodziny, które spełniają określone warunki przedstawione w poszczególnych aktach prawnych. I tak np. w odniesieniu do świadczeń z pomocy społecznej jednym z nich jest kryterium dochodowe. Kryterium dochodowe stosowane jest również przy przyznawaniu zasiłków rodzinnych i świadczeń alimentacyjnych.

Celem pomocy społecznej jest w szczególności przyznawanie i wypłacanie przewidzianych ustawą świadczeń, praca socjalna, prowadzenie i rozwój niezbędnej infrastruktury socjalnej, analiza i ocena zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej, realizacja zadań wynikających z rozeznaczonych potrzeb społecznych oraz rozwijanie nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Uchaniach poza ustawowymi zadaniami, realizuje również projekty współfinansowane ze środków pomocowych, m.in. w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020. Projekt pod tytułem „Nowe umiejętności to szansa i możliwości” jest realizowany w okresie: 1.10.2019- 30.09.2022 dla 27 osób w tym 19 kobiet i 8 mężczyzn- są to osoby wykluczone (w tym dotknięte ubóstwem) lub osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczenie społecznym, w wieku aktywności zawodowej z terenu gminy Uchanie będące klientami GOPS, w tym w szczególności: osoby bierne zawodowo, osoby bezrobotne, osoby z niskimi kwalifikacjami. Wartość dofinansowania z budżetu Unii Europejskiej wynosi 501.716,46 zł a wkład własny wynosi 88.538,20zł. Działania realizowane w ramach projektu to w szczególności: diagnoza potrzeb, praca socjalna, poradnictwo psychologiczne, aktywizacja społeczno-kulturalna, doradztwo zawodowe, szkolenia i kursy zawodowe oraz staże zawodowe u pracodawców. Założone rezultaty projektu prowadzą do uzyskania kwalifikacji lub kompetencji zawodowych, podjęcia zatrudnienia lub poszukiwanie pracy po zakończeniu przez uczestników udziału w projekcie.

Gmina Uchanie nie posiada na swoim terenie Domu Pomocy Społecznej (dziennej czy całodobowej). Brak infrastruktury domów pomocy społecznej, na terenie gminy powoduje,

że mieszkańcy umieszczani są w domach pomocy na terenie innych gmin. Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej gmina ponosi koszty związane z pobytem swoich mieszkańców w Domu Pomocy Społecznej. Koszty z roku na rok systematycznie rosną, a środki przeznaczone na to zadanie stanowią dochód innych gmin.

Na terenie gminy brak również środowiskowych domów samopomocy, warsztatów terapii zajęciowej oraz zakładów aktywności zawodowej.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Uchaniach realizując ustawę o pomocy społecznej wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Podejmuje działania zmierzające do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem. Przydzielany rodzaj, forma i rozmiar świadczenia są odpowiednie do okoliczności uzasadniających udzielenie pomocy, a potrzeby osób i rodzin korzystających z pomocy są uwzględniane na miarę celów i możliwości Ośrodka.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej udzielał wsparcia potrzebującym mieszkańcom swojej gminy, a także wypłacał świadczenia w postaci zasiłków rodzinnych, zasiłków pielęgnacyjnych, świadczeń pielęgnacyjnych, świadczeń z funduszu alimentacyjnego oraz świadczenia 500 plus.

W latach 2017- 2019 wysokość środków finansowych przeznaczonych na pomoc mieszkańcom gminy ogółem uległa nieznacznemu wzrostowi.

Poniższa tabela przedstawia dane dotyczące liczby mieszkańców gminy objętych przez GOPS Uchanie wsparciem z zakresu pomocy społecznej w latach 2017 - 2019.

Tabela 13. Beneficjenci pomocy społecznej w gminie w latach 2017-2019

Wskaźnik	2017	2018	2019
liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenie	374	321	274
liczba rodzin	250	224	189
liczba osób w rodzinach	770	672	596

Źródło: Dane własne GOPS Uchanie

Liczba osób objętych pomocą społeczną w gminie Uchanie w latach 2017-2019 ulegała systematycznemu spadkowi. Wpływ na taką sytuację mogło mieć m.in. niskie kryterium dochodowe obowiązujące przy ubieganiu się o wsparcie, które zawężyło liczbę osób uprawnionych do korzystania z pomocy oraz poprawiająca się sytuacja na rynku pracy.

Niestety prognozy na rok 2020 i 2021 nie są optymistyczne ze względu na trwającą pandemię wirusa SARS-CoV-2 oraz skutki społeczne i ekonomiczne z tego wynikające.

Analiza struktury wiekowej mieszkańców gminy objętych pomocą społeczną w 2019 roku wykazała, że największą grupę stanowiły osoby w wieku produkcyjnym. Ci z nich, którzy bezpośrednio korzystali ze wsparcia, otrzymywali pomoc głównie w postaci zasiłków okresowych, celowych, zasiłków na zakup żywności. Znacznie mniejsze, choć spore, grupy reprezentowały osoby w wieku nauki szkolnej korzystające z pomocy w formie posiłków i osoby w wieku poprodukcyjnym korzystające z pomocy w formie zasiłku stałego, zasiłków celowych i usług opiekuńczych.

Jeśli chodzi o podział beneficjentów pomocy społecznej według aktywności zawodowej, najliczniejszą grupę w 2019 roku stanowiły osoby bezrobotne i nieaktywne zawodowo. Obecność tych osób w gronie beneficjentów pomocy społecznej należy tłumaczyć uzyskiwaniem przez nie niskich dochodów uniemożliwiających utrzymanie siebie i swoich rodzin.

Poniższa tabela przedstawia dane dotyczące powodów przyznawania pomocy społecznej w gminie Uchanie za lata 2017-2019.

Tabela 14. Powody przyznawania pomocy społecznej w gminie Uchanie w latach 2017-2019.

Powód przyznania pomocy	Liczba rodzin			Liczba osób w rodzinach		
	2017	2018	2019	2017	2018	2019
Ubóstwo	60	76	134	181	189	283
Bezdomność	0	0	1	0	0	1
Potrzeba ochrony macierzyństwa	21	20	18	101	96	94
Bezrobocie	113	98	83	360	310	271
Niepełnosprawność	75	64	52	180	145	113
Długotrwała lub ciężka choroba	108	113	104	233	237	232
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	21	0	5	99	0	23
Potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi	0	0	0	0	0	0
Alkoholizm	22	18	12	48	42	29
Trudności w przystosowaniu do	2	2	3	5	2	5

życia po opuszczeniu zakładu karnego						
Zdarzenie losowe	1	2	0	2	6	0
Brak umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze	0	0	0	0	0	0
Kłęska żywiołowa lub ekologiczna	0	0	0	0	0	0

Źródło: Dane własne GOPS Uchanie

W latach 2017-2019 najczęstszą przyczyną przyznawania pomocy społecznej było ubóstwo i bezrobocie oraz długotrwała lub ciężka choroba. Ważnymi przyczynami udzielania pomocy były również: niepełnosprawność oraz potrzeba ochrony macierzyństwa, najmniejszą grupę stanowiły osoby objęte pomocą ze względu na bezdomność w 2019 roku – 1 osoba.

Pomoc społeczna realizuje usługi opiekuńcze oraz specjalistyczne usługi opiekuńcze, świadczone przez 4 zatrudnione w GOPS opiekunki domowe. Usługami opiekuńczymi objęte zostały osoby starsze, schorowane, z niepełnosprawnościami, niezdolne do samodzielnej egzystencji.

Jednym ze świadczeń niepieniężnych realizowanych przez pomoc społeczną jest praca socjalna. Coraz bardziej rośnie zapotrzebowanie na tę formę wsparcia, która przyczynia się do przeciwdziałania, ograniczania patologii i skutków negatywnych zjawisk społecznych oraz łagodzenia skutków ubóstwa.

Samorząd lokalny, mając na względzie prawa obywatelskie zawarte w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i Karcie Praw Rodziny, dąży do zapewnienia uchańskim rodzinom odpowiednich warunków życia do właściwego ich rozwoju. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Uchaniach mając na celu stworzenie zintegrowanego i skutecznego systemu wsparcia, podejmuje działania zmierzające do sukcesywnego odchodzenia od świadczeń finansowych na rzecz wprowadzenia nowych rozwiązań, dotyczących wzmożonej działalności usługowej, rozwoju na rzecz pracy socjalnej oraz aktywizacji środowiska lokalnego.

Rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych zapewnia się wsparcie prowadzone w formie pracy z rodziną oraz pomocy w opiece i wychowaniu dziecka. Wspieranie rodziny jest prowadzone za jej zgodą

i aktywnym udziałem, z uwzględnieniem zasobów własnych oraz źródeł wsparcia zewnętrznego.

Rodzina może otrzymać wsparcie poprzez działania instytucji i podmiotów działających na rzecz dziecka i rodziny, placówek wsparcia dziennego oraz rodzin wspierających. Dla prawidłowego rozwoju dziecka niezbędnym jest zapewnienie mu właściwej opieki w rodzinie naturalnej lub warunkach maksymalnie zbliżonych do tych, które w niej występują.

Jak pokazują powyższe wskaźniki liczba rodzin oraz osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo- wychowawczych na terenie gminy Uchanie systematycznie spada (z 99 osób w rodzinach w 2017 roku do zaledwie 23 osób w rodzinach w 2019 roku).

Znaczną część klientów systemu pomocy społecznej stanowią rodziny z trudnościami opiekuńczo-wychowawczymi. Niejednokrotnie niezaradność rodziny w opiece i wychowaniu własnych dzieci łączy się z innymi dysfunkcjami takimi jak: uzależnienie od środków psychoaktywnych, przemoc domowa, zaburzenia równowagi systemu rodzinnego w sytuacjach kryzysowych, problemy w pełnieniu ról rodzicielskich, małżeńskich, zawodowych wyrażające się m. in. w postaci niedojrzałości emocjonalnej, problemach we współżyciu z ludźmi, trudnościach adaptacyjnych, niezaradności w prowadzeniu gospodarstwa domowego. Problemy wychowawcze w środowisku rodzinnym, szkolnym ujawniają się w postaci zachowań buntowniczych, agresywnych, konfliktowych, łamania przez dzieci i młodzież panujących obyczajów, norm, wartości. Wyuczona bezradność prowadzi do zjawiska sieroctwa społecznego, które związane jest z pozbawieniem dzieci, trwale lub przejściowo, szans przebywania i wychowywania we własnej rodzinie, ze względu na brak odpowiednich warunków opiekuńczo - wychowawczych. Rodzina dysfunkcyjna nie spełnia podstawowych zadań, nie zapewnia odpowiedniego klimatu emocjonalnego, nie zaspokaja potrzeb materialnych, duchowych, nie daje zaplecza dla zaspokojenia potrzeb psychicznych czy choćby warunków realizacji podstawowego obowiązku szkolnego. Niekorzystnymi skutkami marginalizacji i wykluczenia społecznego rodzin dysfunkcyjnych są m.in. konflikty z prawem, trudności w nauce, nieumiejętne wykorzystanie czasu wolnego, rozluźnienie więzi rodzinnych, brak motywacji do dalszej nauki, samorozwoju, brak samoakceptacji, problemy zdrowotne, izolacja, zanik ambicji, trudności wychowawcze, poczucie niższości, przemoc w rodzinie, osamotnienie, wzrost zachowań patologicznych, negatywne wzorce dla dzieci, konflikty rodzinne. Jeżeli zdarzy się, że mimo wsparcia udzielonego rodzinie, w sytuacji gdy wszelkie sposoby pomocy nie przyniosą wymiernego i oczekiwanego rezultatu, w przypadku gdy nie będzie szans na zmianę funkcjonowania rodziny biologicznej, należy wówczas dążyć do uregulowania sytuacji prawnej dziecka oraz w ostateczności pozbawienia rodziców władzy rodzicielskiej. Bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych niejednokrotnie jest podstawą do organizowania opieki nad

dzieckiem poza rodziną naturalną. Kwestia dziecka i rodziny w polityce społecznej traktowana jest w sposób szczególny. Działalność na rzecz dzieci koncentruje się przede wszystkim na ochronie ich praw, wyrównywaniu szans życiowych, poprzez ułatwianie dostępu do oświaty i systemu ochrony zdrowia, wypoczynku oraz asekurowaniu w obliczu różnych zagrożeń życiowych, poprzez m.in. zapewnienie opieki i wychowania dzieciom całkowicie lub częściowo pozbawionym opieki rodziców, organizowanie pieczy zastępczej, prowadzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych, udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Gmina Uchanie posiada Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2020-2022, którego nadrzędnym celem jest systemowa i kompleksowa pomoc rodzinom z terenu gminy.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej realizuje zadania wynikające z ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów. Zauważalne jest zmniejszenie się liczby osób kwalifikujących się do pobierania świadczeń rodzinnych. Spowodowane to zostało długoletnim zamrożeniem kryterium dochodowego. W przypadku świadczeń alimentacyjnych ilość osób pobierających to świadczenie utrzymuje się na stałym poziomie. Liczba osób pobierająca dodatek mieszkaniowy oraz kwota wypłaconych świadczeń zmniejszyła się od roku 2015, co wynika z mniejszej liczby składanych wniosków, przekroczeniem kryterium dochodowego oraz przekroczeniem powierzchni użytkowej lokalu.

Gmina Uchanie nie posiada mieszkań chronionych. Mieszkanie chronione jest formą pomocy społecznej przygotowującą pod opieką specjalistów osoby tam przebywające do prowadzenia samodzielnego życia lub wspomagającą te osoby w codziennym funkcjonowaniu. Osobie pełnoletniej, która ze względu na trudną sytuację życiową, wiek, niepełnosprawność lub chorobę potrzebuje wsparcia w funkcjonowaniu w codziennym życiu, ale nie wymaga usług w zakresie świadczonego przez jednostkę całodobowej opieki, w szczególności osobie z zaburzeniami psychicznymi, osobie opuszczającej pieczę zastępczą w rozumieniu przepisów o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, młodzieżowy ośrodek wychowawczy, zakład dla nieletnich, a także cudzoziemcowi, który uzyskał w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy udzielone w związku z okolicznością, o której mowa w art. 159 ust. 1 pkt 1 lit. c lub d ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach, może być przyznane wsparcie w mieszkaniu chronionym. W mieszkaniu chronionym treningowym zapewnia się usługi bytowe oraz naukę, rozwijanie lub utrwalanie samodzielności, sprawności w zakresie samoobsługi, pełnienia ról społecznych w integracji ze społecznością lokalną, w celu umożliwienia prowadzenia samodzielnego życia.

W 2019 roku w gminie Uchanie oddano do użytku 4 mieszkania. Na każdych 1000 mieszkańców oddano więc do użytku 0,89 nowych lokali. Jest to wartość znacznie mniejsza

od wartości dla województwa lubelskiego oraz znacznie mniejsza od średniej dla całej Polski. Całkowite zasoby mieszkaniowe w gminie Uchanie to 1 698 nieruchomości. Na każdych 1000 mieszkańców przypada zatem 371 mieszkań. Jest to wartość porównywalna do wartości dla województwa lubelskiego oraz porównywalna do średniej dla całej Polski. Biorąc pod uwagę instalacje techniczno-sanitarne 67,37% mieszkań przyłączonych jest do wodociągu, 63,13% nieruchomości wyposażonych jest w ustęp spłukiwany, 58,72% mieszkań posiada łazienkę, 46,88% korzysta z centralnego ogrzewania, a 0,00% z gazu sieciowego. W perspektywie do 2030 roku władze gminy planują utworzenie mieszkań chronionych na terenie gminy Uchanie.

W związku z ograniczoną ilością środków finansowych na realizację zadań pomocy społecznej wskazane jest pozyskiwanie funduszy z dodatkowych źródeł, do których należą między innymi środki Europejskiego Funduszu Społecznego.

7. Niepełnosprawność

Niepełnosprawność oznacza stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy, powodujący trwałe lub okresowe utrudnienie, ograniczenie bądź uniemożliwienie samodzielnej egzystencji, rozumiana jest również jako wynik barier społecznych, ekonomicznych oraz fizycznych, jakie jednostka napotyka w środowisku zamieszkania. W związku z tym polityka społeczna powinna promować aktywne działania na wszystkich szczeblach życia społecznego oraz aktywnie wspierać wszelkie działania na rzecz równouprawnienia osób z niepełnosprawnościami, a także przeciwdziałać ich dyskryminacji i tworzyć mechanizmy wyrównujące szanse życiowe oraz warunki do korzystania z przysługujących im praw.

Szacując liczbę osób niepełnosprawnych należy pamiętać, że zgodnie z obowiązującym stanem prawnym, osobą z niepełnosprawnością jest osoba, która posiada odpowiednie orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony lub osoba, która takiego orzeczenia nie posiada, lecz odczuwa ograniczenie sprawności w wykonywaniu czynności podstawowych dla swojego wieku (zabawa, nauka, praca, samoobsługa). Z powyższej definicji wynika podział na osoby niepełnosprawne prawnie tj. takie, które posiadają aktualne orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony oraz osoby niepełnosprawne tylko biologicznie tj. takie, które nie posiadają orzeczenia, ale odczuwają całkowicie lub poważnie ograniczoną zdolność do wykonywania podstawowych czynności. Doprecyzowując za osoby z niepełnosprawnościami uznaje się osoby w świetle przepisów ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, a także osoby z zaburzeniami psychicznymi, o których mowa w ustawie z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego, tj. osoby z odpowiednim orzeczeniem lub innym dokumentem poświadczającym stan zdrowia.

Ogromnym problemem dotyczącym osoby z niepełnosprawnościami z gminy Uchanie, których zgodnie z szacunkami Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w 2019 roku jest 432 osoby, jest brak dostępności infrastruktury społecznej i architektonicznej oraz usług dla osób z niepełnosprawnościami.

Bardzo trudno jest określić precyzyjnie liczbę osób niepełnosprawnych w skali gminy, gdyż nie wszystkie osoby niepełnosprawne są zainteresowane przekazywaniem takiej informacji oraz nie ma bezpośredniego systemu przepływu informacji pomiędzy organami orzekającymi, które weryfikowałyby i udostępniały takie dane.

Poniżej wskazano liczbę osób z terenu gminy korzystających z pomocy społecznej ze względu na niepełnosprawność.

Tabela 15. Ilość osób korzystających z pomocy społecznej ze względu na niepełnosprawność w gminie Uchanie w latach 2017-2019 roku

Powód przyznania pomocy	liczba rodzin			liczba osób w rodzinach		
	2017	2018	2019	2017	2018	2019
Niepełnosprawność	75	64	52	180	145	113

Źródło: Dane własne GOPS w Uchaniach

Na terenie gminy Uchanie nie są realizowane usługi specjalistyczne dla osób dorosłych przewlekłe psychicznie chorych i z niepełnosprawnością intelektualną. Na mocy porozumień zawartych z wójtami poszczególnych gmin, osoby z niepełnosprawnościami są kierowani do placówek istniejących w innych gminach.

Osoby niepełnosprawne na rynku pracy ze względu na swoją sytuację zdrowotną i nierzadko konieczność dostosowania miejsca zatrudnienia do swoich potrzeb zajmują pozycje specyficzną. Sytuacja taka oznacza zwiększony koszt dla pracodawcy i choć istniejący system zatrudnienia wspiera zarówno zatrudnienie na otwartym rynku pracy, jak i wspomaga tworzenie odrębnych zakładów pracy chronionej, to jednak sytuacja niepełnosprawnego na rynku pracy nadal pozostawia wiele do życzenia.

8. Uzależnienia i przemoc w rodzinie

Problemy wynikające z picia alkoholu i zażywania narkotyków stanowią obecnie jedną z poważniejszych kwestii społecznych. Zjawisko to ma istotny wpływ zarówno na poczucie bezpieczeństwa społecznego (wzrasta liczba nieletnich nietrzeźwych sprawców przestępstw, ale również nieletnich nietrzeźwych ofiar), jak również ogólny stan zdrowia populacji, zdolność do konkurencji na coraz bardziej wymagającym rynku pracy, a także na relacje interpersonalne z rówieśnikami i środowiskiem rodzinnym.

Liczba osób uzależnionych od alkoholu i innych substancji psychoaktywnych jest trudna do ustalenia. Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, ocenia szacunkowo wielkość populacji, która może być dotknięta problemami alkoholowymi.

Dane szacunkowe przedstawione w tym zakresie przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych zawiera poniższa tabela.

Tabela 16. Populacje osób, u których występują różne kategorie problemów alkoholowych

Wskaźnik		W Polsce	W gminie do 10 tys. mieszk.
Liczba osób uzależnionych od alkoholu	ok. 2% populacji	ok. 800 tys.	ok. 200 osób
Dorośli żyjący w otoczeniu alkoholika (współmałżonkowie, rodzice)	ok. 4% populacji	ok. 1,5 mln	ok. 400 osób
Dzieci wychowujące się w rodzinach alkoholików	ok. 4% populacji	ok. 1,5 mln	ok. 400 osób
Osoby pijące szkodliwie	5-7% populacji	2-2,5 mln	ok. 500-700 osób
Ofiary przemocy domowej w rodzinach z problemem alkoholowym	2/3 osób dorosłych oraz 2/3 dzieci z tych rodzin	Razem ok 2 mln osób: dorosłych i dzieci	Okolo 530 osób: dorosłych i dzieci

Źródło: Dane szacunkowe Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

Poniższa tabela obrazuje wielkość wydatków na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych w gminie Uchanie w okresie 2017- 2019.

Tabela 17. Środki finansowe przeznaczone na profilaktykę i rozwiązywanie problemów uzależnień w gminie Uchanie

Wielkość wydatków	2017	2018	2019
na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych	21 149,68	20 248,88	24 693,86
na profilaktykę i rozwiązywanie problemów narkomanii	6 453,70	9 599,83	8 640,91
na przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	-	-	-
razem	27 603,38	29 848,71	33 334,77

Źródło: Dane własne GOPS Uchanie

Definiując problem alkoholizmu, przyjmuje się, że jest to całokształt problemów związanych z używaniem napojów alkoholowych. Rozumie się przez to zarówno upośledzenie decyzji dotyczących rozpoczynania picia alkoholu, jak i polegających na niemożności przerwania picia alkoholu. Problem alkoholizmu rozpatrywany jest w dwóch płaszczyznach:

- jako choroba alkoholowa (utrata kontroli picia, niemożność utrzymania się w abstynencji)
- jako zagadnienie spożycia napojów alkoholowych i akceptowanych przez społeczeństwo wzoru picia, co stwarza konieczność poszukiwania alkoholu.

By skutecznie przeciwdziałać problemom uzależnień i przemocy w rodzinie oraz eliminować ich niekorzystny wpływ na społeczeństwo, konieczne jest prowadzenie działań związanych z profilaktyką i ich rozwiązywaniem oraz integracji społecznej osób nimi dotkniętych. Gmina Uchanie co roku uchwała Gminne Programy Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Gminne Programy Przeciwdziałania Narkomanii, których aktualne wersje na rok 2021 zostały przyjęte w IV kwartale 2020 roku w drodze uchwał Rady Gminy.

Zgodnie z art. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie przemoc w rodzinie to jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny w szczególności narażające te osoby

na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.

Przemoc w rodzinie, jest doświadczeniem traumatycznym, którego skutkiem są zarówno bezpośrednie szkody na zdrowiu psychicznym i fizycznym, jak i poważne, długotrwałe problemy ujawniające się w życiu dorosłym, jako konsekwencje przemocy doświadczanej w dzieciństwie. Z powodu wielu następstw takich doświadczeń, cierpią nie tylko ci którzy są ofiarami, ale również bezsilni świadkowie obserwujący akty przemocy tj. najczęściej dzieci. Tego typu doświadczenia uczą agresywnego stylu zachowania, zwiększają pobudzenie z elementami agresji, zmniejszają opór przed agresywnym zachowaniem, zaburzają poglądy na temat sposobów rozwiązywanie konfliktów i zmniejszają wrażliwość na agresywne zachowania. Olbrzymie koszty przemocy domowej ponoszą zarówno jednostki, jak i społeczeństwo. Niezbędne jest zatem podejmowanie planowych działań mających na celu zapobieganie i zwalczanie przemocy w rodzinie, działań wpisanych w tworzenie i rozwijanie systemu przeciwdziałania przemocy, którego zasadniczymi elementami są specjalistyczne instytucje i profesjonaliści niosący pomoc osobom dotkniętym przemocą domową.

Przemoc w rodzinie może przyjmować różnorodne formy. Są to w szczególności:

1) przemoc fizyczna – zwrócona przeciwko fizyczności człowieka, niosąca ryzyko uszkodzenia ciała poprzez takie zachowania jak np.: popychanie, potrząsanie, policzkowanie, kopanie, duszenie, bicie, rzucanie w kogoś przedmiotami, przypalanie, topienie;

2) przemoc psychiczna – zmierzająca do poniżenia ofiary, zastraszenia, pozbawienia wiary we własne możliwości; obejmuje wszystkie działania (z wyjątkiem użycia siły fizycznej), służące obniżeniu poczucia własnej wartości, wywołaniu stanów lękowych i zaburzeń osobowości oraz zahamowania procesu osobistego rozwoju, takie jak np. szantaż emocjonalny, manipulacja, śledzenie, nękanie telefonami, wysyłanie anonimów, nagabywanie;

3) przemoc seksualna – polega na zmuszaniu ofiary do jakiegokolwiek formy aktywności seksualnej, a także na zachowaniach sprowadzających ją do roli obiektu seksualnego, poprzez np. niechciane dotykanie, szczypnięcia, klepanie, żarty i gesty upokarzające seksualną naturę drugiej osoby;

4) przemoc ekonomiczna – obejmuje działania służące ograniczeniu swobodnego dysponowania pieniędzmi i własnymi dobrami bądź dostępu do dóbr wspólnych; może polegać np. na odbieraniu pieniędzy, kontrolowaniu wydatków, zmuszaniu do proszenia o pieniądze czy uniemożliwianiu podjęcia pracy.

Stosowanie przemocy przez jednego z członków rodziny destabilizuje funkcjonowanie całego systemu rodzinnego. Jej skutkiem mogą być nie tylko bezpośrednie szkody w sferze zdrowia fizycznego i psychicznego, ale także długotrwałe negatywne konsekwencje dla

rozwoju dzieci. Specyfika tego zjawiska powoduje, iż jest ono trudne do rozpoznania. Niejednokrotnie trwa bowiem wiele lat, a ofiary trzymają je w tajemnicy ze względu na związek emocjonalny ze sprawcą, obawę przed ostracyzmem społecznym czy brak wiary w możliwość zmiany sytuacji. Również traktowanie przemocy jako prywatnej sprawy rodziny powoduje, że wiele jej przypadków nigdy nie wychodzi na jaw.

Do zadań własnych gminy w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie należy w szczególności tworzenie gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym:

1) opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie;

2) prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie;

3) zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia;

4) tworzenie zespołów interdyscyplinarnych.

Zgodnie z obowiązującą ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie każda gmina powołuje Zespół Interdyscyplinarny, w którego skład, wchodzi przygotowani do skutecznego zajmowania się problematyką przemocy specjaliści. Zadaniem Zespołu jest kompleksowe zajmowanie się rodzinami oraz monitorowanie sytuacji w rodzinach, w których dochodzi do przemocy, a w przypadku podejrzenia popełnienia przestępstwa, poinformowanie o tym odpowiednich służb. Zespół Interdyscyplinarny zajmuje się również zbieraniem i przekazywaniem informacji na temat skali zjawiska przemocy w rodzinie, jak również gromadzeniem informacji na temat miejsc, osób i możliwości udzielania pomocy w środowisku lokalnym oraz inicjowanie tworzenia nowych miejsc pomocy dla osób krzywdzonych. Zespoły Interdyscyplinarne inicjują działania zmierzające do podniesienia kwalifikacji osób mających w swojej pracy kontakt z ofiarami i sprawcami przemocy.

Tabela 18. Wykaz działalności zespołu interdyscyplinarnego w gminie Uchanie

Gmina	Liczba osób objętych pomocą ze względu na przemoc		Liczba postępowań gdzie była prowadzona procedura „Niebieskich kart”	
	UCHANIE	Ogółem	69	Ogółem
	Rok 2017	18	Rok 2017	9
	Rok 2018	20	Rok 2018	10

Rok 2019

31

Rok 2019

10

Źródło: Dane własne gminy

Bardzo istotną kwestią jest, że często zjawisku przemocy towarzyszy alkohol. Zgodnie ze statystykami policyjnymi ponad 60% sprawców przemocy domowej było pod wpływem alkoholu.

Poniżej przedstawiono również dane pozyskane z Gminnych Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych odnośnie liczby osób uzależnionych od alkoholu stosujących przemoc, które skorzystały z pomocy terapeutycznej, liczby osób stosujących przemoc skierowanych na badania w celu wydania opinii w przedmiocie uzależnienia od alkoholu oraz liczby wniosków o wszczęcie postępowania skierowanych do sądu.

Tabela 19. Dane Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

Gmina	Liczba osób uzależnionych od alkoholu stosujących przemoc które skorzystały z pomocy terapeutycznej i rehabilitacji dla osób uzależnionych od alkoholu	Liczba osób stosujących przemoc w rodzinie skierowanych na badania biegłych sądowych w celu wydania opinii w przedmiocie uzależnienia od alkoholu	Ilość kierowanych do sądu wniosków o wszczęcie postępowania			
UCHANIE	Ogółem	0	Ogółem	2	Ogółem	0
	Rok 2017	0	Rok 2017	0	Rok 2017	0
	Rok 2018	0	Rok 2018	2	Rok 2018	0
	Rok 2019	0	Rok 2019	0	Rok 2019	0

Źródło: Dane przekazane przez GKRPA

Podejmując działania w zakresie zapobiegania przemocy w rodzinie przedstawiciele policji ściśle współpracowali z Zespołem Interdyscyplinarnym Gminy Uchanie. W 2018 i 2019 roku

założono po 10 „Niebieskich Kart”. Liczba sporządzonych Niebieskich Kart wzrosła o 1 w stosunku do 2017 roku a w latach 2018- 2019 pozostawała na takim samym poziomie.

Gmina Uchanie w momencie tworzenia niniejszej Strategii była na etapie opracowywania Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy Rodzinie.

9. Ekonomia społeczna

W świetle dostępności usług społecznych istotna jest rola ekonomii społecznej, stanowiącej specyficzny przejaw aktywności mieszkańców. Definicja Ekonomii Społecznej zawarta w Krajowym Programie Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2023 roku wskazuje, iż jest to „sfera aktywności obywatelskiej, która poprzez działalność ekonomiczną i działalność pożytku publicznego służy: integracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych marginalizacją społeczną, tworzeniu miejsc pracy, świadczeniu usług społecznych użyteczności publicznej (na rzecz interesu ogólnego) oraz rozwojowi lokalnemu”.

Do sektora ekonomii społecznej zalicza się w szczególności organizacje pozarządowe, koła gospodyń wiejskich, spółdzielnie pracy oraz podmioty ekonomii solidarnej, tj. przedsiębiorstwa społeczne, spółdzielnie socjalne oraz spółdzielnie inwalidów i niewidomych, zakłady pracy chronionej, jednostki reintegracyjne aktywizujące osoby niepełnosprawne (Warsztaty Terapii Zajęciowej, Zakłady Aktywności Zawodowej) i jednostki reintegracyjne zatrudnienia socjalnego aktywizujące osoby wykluczone społecznie (Centra Integracji Społecznej i Kluby Integracji Społecznej).

Pod względem rozwoju lokalnego, kluczowym obszarem aktywności społeczeństwa, również w gminie Uchanie, stało się zaangażowanie w dobrowolną działalność w ramach organizacji pozarządowych, będących przestrzenią nabywania różnych doświadczeń i umiejętności społecznych. Odbywające się w nich działania i kontakty wypełniają przestrzeń pomiędzy jednostką i społeczeństwem oraz pomiędzy obywatelem i państwem.

W świetle danych Krajowego Rejestru Sądowego (KRS) na terenie gminy Uchanie funkcjonuje 18 organizacji pozarządowych, z których wszystkie prowadzą swoją działalność w formie stowarzyszeń.

Tabela nr 20. Wykaz stowarzyszeń prowadzących działalność na terenie gminy Uchanie

Nazwa	Miejscowość
GMINNY LUDOWY KLUB SPORTOWY-GLKS-W JAROSŁAWCU	JAROSŁAWIEC
OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA W TERATYNIE	TERATYN
OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA W BIAŁOWODACH	BIAŁOWODY
OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA W PIELAKACH	PIELAKI
OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA W CHYŻOWICACH	CHYŻOWICE

Nazwa	Miejscowość
OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA W JAROSŁAWCU	JAROSŁAWIEC
OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA W UCHANIACH	UCHANIE
OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA W DROHICZANACH	DROHICZANY
OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA W ROZKOSZÓWCE	ROZKOSZÓWKA
OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA W GLINISKACH	GLINISKA
STOWARZYSZENIE MIŁOŚNIKÓW TOWARZYSTWA ROLNICZEGO HRUBIESZOWSKIEGO FUNDACJI STANISŁAWA STASZICA	JAROSŁAWIEC
ZWIĄZEK ZAWODOWY PRACOWNIKÓW SAMORZĄDOWYCH URZĘDU GMINY UCHANIE	UCHANIE
GMINNY ZWIĄZEK ROLNIKÓW, KÓLEK I ORGANIZACJI ROLNICZYCH W UCHANIACH	UCHANIE
TOWARZYSTWO PRZYJACIÓŁ UCHAŃ I OKOLIC	UCHANIE
STOWARZYSZENIE KOBIET GMINY UCHANIE	UCHANIE
"STOWARZYSZENIE PRZYJACIÓŁ TERATYNA"	TERATYN
STOWARZYSZENIE "STASZICOWSKA WIEŚ"	STASZIC
OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA W MIEDNIKACH	MIEDNIKI

Źródło: Krajowy Rejestr Sądowy: ekrs.ems.gov.pl

W zakresie dostępności usług społecznych istotna jest współpraca gminy Uchanie z organizacjami pozarządowymi, odbywająca się na podstawie rocznych programów współpracy. Głównymi celami Programu współpracy z organizacjami pozarządowymi i podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na 2021 rok są: wspieranie aktywności społecznej i samoorganizacji mieszkańców; określenie priorytetowych zadań publicznych; tworzenie warunków do budowania współpracy między samorządem i organizacjami pozarządowymi; odciążenie sektora publicznego w realizacji niektórych zadań; wspólna realizacja ważnych lokalnych inicjatyw i przedsięwzięć służących dobru wspólnoty oraz określenie czytelnych zasad współpracy gminy z podmiotami funkcjonującymi na zasadzie „non - profit” i wspierania działań tych organizacji.

Cele te będą realizowane poprzez podejmowanie i inicjowanie różnorodnych form współpracy w celu zwiększenia efektywności realizacji zadań publicznych w sferze pożytku publicznego, aktywizowanie społeczności lokalnej i podejmowanie działań zwiększających zakres partycypacji społecznej mieszkańców, podejmowanie wspólnych działań, otwarcie na nowe inicjatywy w celu poprawy jakości życia mieszkańców, promowanie idei społeczeństwa obywatelskiego, wspieranie organizacji w realizacji ważnych celów społecznych oraz wspieranie rozwoju sektora organizacji poprzez wspomaganie ich działalności organizacyjnej

i merytorycznej, a także zwiększenie wykorzystania instrumentów ekonomii społecznej w aktywizacji społecznej mieszkańców.

Wysokość środków w 2021 r. na realizację zadań publicznych objętych programem współpracy zaplanowano w wysokości 4 000,00 zł.

W gminie Uchanie do 2020 roku nie funkcjonowała instytucja Budżetu Partycypacyjnego tzw. *Budżetu Obywatelskiego*.

10. Starzenie się społeczeństwa

Celem polityki społecznej w odniesieniu do osób starszych są działania, które planowo i kompleksowo będą wpływały na poprawę życia seniorów, co może być dokonywane poprzez stwarzanie - obecnie i w przyszłości - warunków zaspokajania potrzeb seniorów oraz kształtowanie odpowiednich relacji pomiędzy starszym pokoleniem a młodszymi generacjami, drogą ograniczenia uzależnienia młodszych od starszych, zapobiegania marginalizacji osób starszych oraz kształtowania międzypokoleniowej solidarności.

Prognoza demograficzna ludności gminy do roku 2030 zakłada wzrost udziału osób w wieku powyżej 55. roku życia. Mając na uwadze zmiany w strukturze wiekowej ludności niezbędne jest zapewnienie specyficznych form pomocy osobom starszym, w celu jak najdłuższego utrzymania ich we własnym środowisku oraz niedoprowadzanie do marginalizacji.

Na zjawisko starzenia się ludności wpływa pośrednio szereg czynników, jak np. poziom zamożności społeczeństwa, promowany model rodziny, aktywność zawodowa kobiet, poziom pomocy społecznej i ochrony zdrowia, wykształcenie ludności oraz polityka społeczna państwa. Proces starzenia się ma więc nie tylko wymiar demograficzny, ale także ekonomiczny i społeczny. Wyrazem tego są zmiany struktury konsumpcji, wzrost zapotrzebowania na niektóre usługi (np. w dziedzinie ochrony zdrowia, opieki społecznej), zmniejszenie aktywności zawodowej, zwiększenie wydatków na utrzymanie rosnącej grupy poprodukcyjnej, zmiana struktury siły roboczej, rodziny i gospodarstw domowych. Wymusza to działania ze strony gminy w zakresie dostosowania infrastruktury i nakładów finansowych na różne dziedziny życia społeczno - gospodarczego.

Społeczne skutki procesu starzenia się to nie tylko problem rosnących kosztów zabezpieczenia społecznego, lecz również opieki zdrowotnej oraz tzw. opieki długoterminowej (pielęgnacja). W związku ze starzeniem się społeczeństwa wzrośnie zapotrzebowanie na lekarzy geriatrów. Na poziomie indywidualnym dla seniorów ważne jest zagospodarowanie czasu, wykorzystanie ich doświadczenia zawodowego i życiowego, ich chęci bycia użytecznym, możliwość podniesienia poziomu życia dzięki dodatkowym, nawet

niewielkim, dochodom. Funkcjonowanie seniorów w rodzinach podnosi poczucie solidarności międzypokoleniowej. Ich nieodpłatna działalność społecznie użyteczna, zarówno wobec rodziny jak i wobec osób trzecich pozwala im czuć się potrzebnymi rodzinie bądź szerszemu środowisku, co pozytywnie wpływa na ich samoocenę i nastraja pozytywnie wobec wyzwań codzienności. Działania władz wobec najstarszej warstwy społeczeństwa powinny być ukierunkowane na wzmacnianie aktywności tych ludzi, poprzez stwarzanie odpowiednich przesłanek instytucjonalnych i prawnych. Ubóstwo jest w grupie seniorów zdecydowanie rzadsze niż wśród rodzin wychowujących dzieci. Seniorzy stabilizują popyt rynkowy. Cechują się najniższą spośród wszystkich dorosłych skłonnością do popełniania przestępstw, najrzadziej są sprawcami wypadków komunikacyjnych.

Satysfakcjonujące starzenie się wiąże się z trzema czynnikami: niskim poziomem niepełnosprawności, samodzielnym funkcjonowaniem fizycznym i umysłowym oraz aktywnym zaangażowaniem i zainteresowaniem życiem.

Sytuacja ta wymusza konieczność:

- podjęcia działań na rzecz poprawy sytuacji materialnej osób starszych
- przeciwdziałania postępującej niesprawności psychofizycznej
- przeciwdziałania poczuciu osamotnienia osób starszych
- angażowania osób starszych w życie społeczności lokalnych
- dbałość o stan zdrowia osób starszych, ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju badań profilaktycznych.

Osoby starsze w znacznej większości są osobami sprawnymi umysłowo i fizycznie, pragnącymi normalnie funkcjonować w społeczeństwie. Borykają się one z różnorodnymi problemami związanymi z aktywnym uczestnictwem w życiu rodzinnym, zawodowym i kulturalnym. Na terenie gminy Uchanie jest niewiele ofert dla seniorów w zakresie możliwości korzystania z usług i szerokiej oferty proponowanej zarówno przez instytucje, jak i organizacje pozarządowe.

Jedną z podstawowych form opieki nad osobami starszymi jest świadczenie usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania. Usługi świadczone w miejscu zamieszkania oprócz czynności pielęgnacyjno- opiekuńczych obejmują również czynności polegające na zaspokojeniu codziennych czynności życiowych (zakupy, przygotowanie posiłków, palenie w piecu, mycie okien, utrzymanie w porządku i czystości pomieszczeń, pranie w domu lub odnoszenie do pralni itd.). Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Uchaniach wystandardyzował realizację tych świadczeń.

11. Analiza SWOT

Analiza SWOT (jej nazwa to akronim angielskich słów: Strengths – mocne strony, Weaknesses – słabe strony, Opportunities – szanse i Threats – zagrożenia) jest jedną z najpopularniejszych heurystycznych technik analitycznych służących porządkowaniu informacji. Bywa stosowana we wszystkich obszarach planowania strategicznego. W przypadku strategii rozwiązywania problemów społecznych stanowi efektywną metodę identyfikacji mocnych i słabych stron lokalnego systemu pomocy społecznej oraz szans i zagrożeń, jakie przed nim stoją. Pozwala oszacować potencjał, jakim się dysponuje oraz określić stopień, w jakim posiadane zasoby odpowiadają potrzebom i oczekiwaniom społeczności lokalnej.

Przedstawiona poniżej analiza została przeprowadzona z udziałem przedstawicieli samorządu powiatu, gmin, organizacji pozarządowych i obejmuje następujące obszary, które w procesie diagnostyczno- analitycznym zostały wyróżnione jako kluczowe dla rozwiązywania problemów społecznych w perspektywie czasowej 2020- 2030:

- **bezrobocie i ubóstwo**
- **rodzina, dziecko i młodzież**
- **uzależnienia i przemoc w rodzinie**
- **starzenie się społeczeństwa i niepełnosprawność**
- **kapitał społeczny i ludzki.**

BEZROBOCIE I UBÓSTWO	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • prowadzenie działań mających na celu ograniczenie zjawiska bezrobocia • przeciwdziałanie zjawisku dziedziczenia bezrobocia • upowszechnianie informacji o usługach pośrednictwa zawodowego oraz szkoleniach • pozyskiwanie środków finansowych z funduszy zewnętrznych na przeciwdziałanie bezrobociu • podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób bezrobotnych • przeciwdziałanie służb społecznych ubóstwu w gminie 	<ul style="list-style-type: none"> • zwiększająca się liczba osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia • zwiększająca się liczba osób długotrwale bezrobotnych • mała liczba dużych i średnich zakładów pracy • małe środki na aktywizację osób bezrobotnych • mała liczba ofert pracy • brak doświadczenia zawodowego osób bezrobotnych • duża liczba osób bez kwalifikacji zawodowych
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • posiadanie przez bezrobotnych wystarczającej wiedzy o dostępnych ofertach pracy, usługach poradnictwa zawodowego oraz szkoleniach • korzystanie z dostępu do europejskich rynków pracy • możliwość ograniczania bezrobocia dzięki środkom z funduszy zewnętrznych 	<ul style="list-style-type: none"> • wzrost poziomu bezrobocia • występowanie zjawiska dziedziczenia bezrobocia • rosnąca liczba osób bezrobotnych wymagająca aktywizacji • zbyt mała liczba inwestorów • trudności w znalezieniu zatrudnienia na lokalnym rynku pracy przez kończącą edukację młodzież • zwiększające się koszty pracy • pandemia COVID-19

RODZINA, DZIECKO, MŁODZIEŻ	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • zapobieganie dysfunkcjom rodzin • prowadzenie efektywnej pracy socjalnej • analizowanie potrzeb rodzin, dzieci i młodzieży w gminie • wykształcona kadra pedagogiczna • dobra współpraca pomiędzy instytucjami (szkoły, poradnie, świetlica) • dobra oferta zajęć pozalekcyjnych • specjaliści w placówkach (pedagog, psycholog, logopeda) • dobre warunki lokalowe i zaplecze sportowo- rekreacyjne 	<ul style="list-style-type: none"> • niski poziom koordynacji działań instytucji wspierających rodziny, dzieci i młodzież • ograniczona oferta możliwości spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży • ograniczone środki na edukację • niewydolni i bierni rodzice • niewystarczająca oferta edukacyjna dla uczniów niepełnosprawnych
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • możliwość kontynuowania przez młodzież nauki • zadowalający poziom nauczania w placówkach oświatowych • rosnąca świadomość zdrowotna mieszkańców • możliwość poprawy skuteczności pomocy udzielanej rodzinom, dzieciom i młodzieży dzięki koordynacji działań instytucji wspierających te grupy • istnienie w gminie organizacji pozarządowych działających na rzecz rodzin, dzieci i młodzieży min. KGW 	<ul style="list-style-type: none"> • utrzymująca się liczba rodzin dysfunkcyjnych w gminie • utrudnione warunki do prowadzenia pracy socjalnej • niewystarczający dostęp do placówek wsparcia dla dzieci i młodzieży • ograniczona liczba dzieci i młodzieży korzystających z oferty spędzania wolnego czasu • wzrost przestępczości wśród osób nieletnich • niski poziom poczucia bezpieczeństwa wśród rodzin z dziećmi

UZALEŻNIENIA I PRZEMOC W RODZINIE	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • zapewnienie rodzinom dotkniętym problemami uzależnień dostępu do pomocy psychospołecznej i prawnej • prowadzenie przez placówki oświatowe działań profilaktycznych, informacyjnych i edukacyjnych w obszarze uzależnień wśród dzieci i młodzieży • funkcjonowanie zespołu interdyscyplinarnego ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie 	<ul style="list-style-type: none"> • ograniczona działalność terapeutyczna i rehabilitacyjna w obszarze uzależnień • brak diagnozy kwestii inicjacji alkoholowej i narkotykowej wśród dzieci i młodzieży
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • zwiększająca się świadomość rodziców, nauczycieli i sprzedawców napojów alkoholowych, co do zagrożenia uzależnieniami • rosnąca świadomość dzieci i młodzieży, co do zagrożeń uzależnieniami 	<ul style="list-style-type: none"> • obniżanie się wieku inicjacji alkoholowej w gminie • zwiększająca się liczba rodzin potrzebujących wsparcia psychospołecznego i prawnego • rosnąca liczba osób, w stosunku, do których istnieje potrzeba podjęcia działań interdyscyplinarnych • zwiększająca się liczba rodzin objętych interwencją z powodu przemocy w rodzinie

STARZENIE SIĘ SPOŁECZEŃSTWA I NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> informowanie osób starszych i niepełnosprawnych o dostępnych formach pomocy podjęcie działań zmierzających do większego zaangażowania członków rodzin w sprawowaniu opieki nad pochodzącymi z nich osobami starszymi i niepełnosprawnymi podnoszenie poziomu życia osób starszych i niepełnosprawnych w gminie uwrażliwianie społeczności lokalnej na potrzeby osób starszych i niepełnosprawnych 	<ul style="list-style-type: none"> brak Domu Pomocy Społecznej (dziennego czy całodobowego) brak mieszkań chronionych brak działań inicjujących powstawanie w powiecie grup wsparcia i instytucji działających na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych ograniczona działalność prozdrowotna wśród osób starszych niewystarczające działania w celu poprawy sfery technicznej ułatwiającej osobom starszym i niepełnosprawnym codzienne życie brak współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych brak działań inicjujących wolontariat na rzecz osób starszych oraz niepełnosprawnych
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> posiadanie przez osoby starsze i niepełnosprawne wiedzy o dostępnych formach pomocy możliwość skorzystania przez osoby starsze i niepełnosprawne z pomocy ze strony rodziny wzrost ilości programów wspierających działania na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych 	<ul style="list-style-type: none"> rosnąca liczba osób starszych i niepełnosprawnych potrzebujących usług opiekuńczych niewystarczająca ilość grup i instytucji wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych marginalizowanie problemów i potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych nieodpowiadająca potrzebom osób starszych i niepełnosprawnych infrastruktura techniczna

KAPITAŁ SPOŁECZNY I LUDZKI	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • podnoszenie przez pracowników pomocy społecznej kwalifikacji zawodowych poprzez udział w szkoleniach i różnych formach doskonalenia zawodowego • informowanie beneficjentów systemu pomocy społecznej o możliwościach uzyskania wsparcia • poprawianie jakości obsługi klientów instytucji pomocy i integracji społecznej • pozyskiwanie dodatkowych środków na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej, m.in. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej • przeciwdziałanie negatywnym stereotypom postrzegania sektora pomocy społecznej • podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz przedstawicielami kościołów 	<ul style="list-style-type: none"> • ograniczone działania inicjujące wolontariat w gminie • niewystarczająca ilość projektów społecznych realizowanych na terenie gminy w stosunku do kwestii społecznych
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • dobrze wykwalifikowana kadra pomocy społecznej • odpowiednia wiedza na temat problemów społecznych w gminie • posiadanie przez beneficjentów systemu pomocy społecznej wiedzy o dostępnych formach wsparcia • odpowiednia jakość obsługi klienta systemu pomocy społecznej • zmieniający się na korzyść wizerunek sektora pomocy społecznej 	<ul style="list-style-type: none"> • popadanie przez pracowników pomocy społecznej w rutynę i doznawanie syndromu wypalenia zawodowego • nieodpowiednio finansowany system pomocy społecznej • niska liczba wolontariuszy świadczących pomoc

12. Podsumowanie diagnozy

Diagnoza przeprowadzona w ramach Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych obejmowała kilkanaście zagadnień. Jej wyniki posłużyły, po ich nałożeniu na kompetencje samorządu gminnego, do opracowania założeń polityki społecznej gminy na lata 2020-2030. Zostały one przedstawione w części programowej Strategii i zawierają działania, które powinny przyczynić się do zminimalizowania problemów społecznych występujących w gminie. Działania te są wyznaczone w następujących obszarach:

1. Przeciwdziałanie bezrobociu, ubóstwu oraz zapobieganie ich skutkom poprzez:

- wsparcie bezrobotnych i poszukujących pracy
- zapewnienie ubogim bezpieczeństwa socjalnego
- wielowymiarowa pomoc osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym
- promowanie innowacji i przedsiębiorczości.

2. Wspieranie rodzin oraz wspomaganie rozwoju dzieci i młodzieży poprzez:

- wzmacnianie rodzin, podnoszenie poziomu ich funkcjonowania
- pomoc dzieciom i młodzieży w kształceniu i wszechstronnym rozwoju
- przeciwdziałanie przestępczości, w tym wśród nieletnich
- zwiększenie poczucia bezpieczeństwa mieszkańców gminy a w szczególności rodzin z dziećmi.

3. Utrzymanie rodzin, osób starszych i niepełnosprawnych w środowisku zamieszkania oraz umożliwienie im udziału w życiu społecznym poprzez:

- usprawnianie osób starszych i zapewnienie im właściwej opieki
- ograniczenie skutków niepełnosprawności oraz aktywizację społeczną i zawodową osób niepełnosprawnych.
- wykorzystanie potencjału wiedzy osób starszych
- zaspokajanie potrzeb mieszkańców w zakresie ochrony zdrowia
- zapewnienie infrastruktury usług społecznych (DPS, mieszkania chronione)

4. Przeciwdziałanie i zapobieganie uzależnieniom i przemocy w rodzinie:

- wsparcie rodzin i osób dotkniętych problemami uzależnień i przemocy w rodzinie
- poprawienie efektywności systemu pomocy interdyscyplinarnej dla osób dotkniętych uzależnieniami i przemocą w rodzinie.

5. Rozwój kapitału społecznego i ludzkiego poprzez:

- doskonalenie kadr i służb pomocowych oraz rozwijanie infrastruktury socjalnej
- wspieranie instytucji społeczeństwa obywatelskiego
- współpracę z lokalnymi organizacjami pozarządowymi.

IV. CZĘŚĆ PROGRAMOWA

W części programowej Strategii zawierają się odpowiednio: misja i wizja gminy w kontekście rozwiązywania problemów społecznych oraz wyznaczone do realizacji na lata 2020 - 20230 cele strategiczne i operacyjne oraz kierunki działań.

Dodatkowo w niniejszej części przedstawiono harmonogram wdrażania Strategii oraz działania na rzecz monitoringu i ewaluacji wdrażania Strategii.

1. Misja i wizja

Kluczowym elementem Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych jest misja, będąca naczelnym celem polityki społecznej gminy Uchanie, wokół której powinny koncentrować się działania różnych lokalnych instytucji publicznych, środowisk i organizacji społecznych na rzecz rozwiązywania problemów społecznych gminy i jej mieszkańców.

Misja wyraża wartości, jakie należałoby w wyniku wdrażania Strategii osiągnąć. Natomiast wieloszczeblowy układ celów strategicznych określa ogólną orientację działań wspomagających rozwój (wybór drogi), kierunki rozwoju, dziedziny działań i zbiorcze zadania strategiczne określone mianem celów operacyjnych oraz szczegółowe zasady wspierania rozwoju. Misja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych wynika z wartości preferowanych przez tę dziedzinę: postępu społecznego, wzrostu warunków życia i wyrównywania szans.

Biorąc pod uwagę uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne gminy Uchani oraz rolę i znaczenie gminy w regionie misję gminy w kontekście problematyki rozwiązywania problemów społecznych sformułowano następująco:

GMINA UCHANIE OPTYMALNYM MIEJSCEM DO ŻYCIA I ROZWOJU

Wypełnienie przyjętej misji jest uwarunkowane realizacją przedstawionych na kolejnych stronach celów strategicznych i operacyjnych oraz kierunków działań. Realizacja misji i związanych z nią celów strategicznych nie jest aktem jednorazowym, ale długotrwałym

procesem strategicznym. Mieszkańcy gminy wraz z terytorium, które zamieszkują, tworzą wspólnotę zwaną samorządem terytorialnym.

Wizja organizacji stanowi pewne wyobrażenie tego, jak będzie ona wyglądała w przyszłości, jaką odegra rolę, jaką pozycję zajmie. Wytycza ogólny kierunek dla organizacji ale jest czymś dynamicznym, co może zmieniać się w czasie. Zawiera w sobie element marzycielski, jest wyzwaniem. Wizję gminy Uchanie w perspektywie czasowej do 2030 roku sformułowano w sposób następujący:

UCHANIE - GMINĄ SPÓJNĄ SPOŁECZNIE, PRZYJAZNĄ ŚRODOWISKU, WSPIERAJĄCĄ PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ I ZABEZPIECZAJĄCĄ POTRZEBY SWOICH MIESZKAŃCÓW

Rolą władz gminy jest działanie na rzecz swojej wspólnoty samorządowej, tj. na rzecz jej mieszkańców. Dobro mieszkańców i służba im winna być głównym zamierzeniem każdego organu władzy samorządowej. Trudną rolą zarządzającego jest pogodzenie częstokroć rozbieżnych interesów mieszkańców gminy.

2. Cele oraz kierunki działań i harmonogram

Na podstawie dokonanej analizy SWOT i diagnozy obszarów problemowych wyróżniono następujące cele strategiczne, których osiągnięcie zaplanowano w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Uchanie na lata 2020- 2030:

- 1. Przeciwdziałanie bezrobociu i ubóstwu na terenie gminy Uchanie oraz zapobieganie ich skutkom w horyzoncie czasowym 2020-2030.**
- 2. Efektywne wspieranie rodzin oraz wspomaganie rozwoju dzieci i młodzieży w horyzoncie czasowym 2020-2030.**
- 3. Utrzymanie rodzin, osób starszych i niepełnosprawnych w środowisku zamieszkania oraz umożliwienie im udziału w życiu społecznym w horyzoncie czasowym 2020-2030.**
- 4. Przeciwdziałanie i zapobieganie uzależnieniom i przemocy w rodzinie na terenie gminy Uchanie w horyzoncie 2020-2030.**
- 5. Rozwój i promocja kapitału społecznego i ludzkiego w horyzoncie czasowym 2020-2030.**

Określone w Strategii cele strategiczne i operacyjne wynikają z diagnozy potrzeb w zakresie polityki społecznej dokonanej na podstawie badania ankietowego mieszkańców

gminy oraz wskaźników i statystyk dotyczących istotnych obszarów występowanie problemów społecznych.

CEL STRATEGICZNY NR 1

Przeciwdziałanie bezrobociu i ubóstwu na terenie gminy Uchanie oraz zapobieganie ich skutkom w horyzoncie czasowym 2020- 2030.

CELE OPERACYJNE

1. Wsparcie osób bezrobotnych i poszukujących pracy.
2. Zapewnienie ubogim bezpieczeństwa socjalnego.
3. Wielowymiarowa pomoc osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym.
4. Promowanie innowacji i przedsiębiorczości

KIERUNKI DZIAŁAŃ DO CELU OPERACYJNEGO NR 1

1. Prowadzenie pracy socjalnej z osobami bezrobotnymi w tym w oparciu o kontrakt socjalny i programy aktywności lokalnej.
2. Zmniejszanie skutków bezrobocia poprzez pomoc finansową i rzeczową udzielaną przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej.
3. Wpływanie na dostosowywanie kierunków kształcenia do potrzeb lokalnego rynku pracy.
4. Opracowanie i realizowanie projektów służących aktywizacji osób bezrobotnych, w tym współfinansowanych z funduszy zewnętrznych, np. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej (min. EFS).
5. Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób bezrobotnych i nieaktywnych zawodowo.
6. Podejmowanie współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie upowszechniania ofert pracy.

KIERUNKI DZIAŁAŃ DO CELU OPERACYJNEGO NR 2

1. Monitorowanie bezpieczeństwa socjalnego mieszkańców gminy.
2. Wsparcie osób ubogich pracą socjalną, w tym poprzez zawieranie kontraktów socjalnych i realizację programów aktywności lokalnej.
3. Promowanie wśród zagrożonych utratą bezpieczeństwa socjalnego aktywnych postaw oraz samopomocy, np. pomocy sąsiedzkiej.
4. Udzielanie pomocy finansowej i rzeczowej osobom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej.
5. Zabezpieczenie potrzeb bytowych dzieci z rodzin ubogich, m.in. poprzez organizowanie dla nich dożywiania w szkołach, wypoczynku letniego i zimowego, wyposażenie ich w podręczniki i pomoce szkolne oraz odzież, a także zapewnienie im dostępu do alternatywnych form spędzania czasu wolnego.
6. Opracowanie, realizacja lub współudział w realizacji programów na rzecz zagrożonych i dotkniętych ubóstwem.
7. Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz ubogich oraz z kościołem i związkami wyznaniowymi.

KIERUNKI DZIAŁAŃ DO CELU OPERACYJNEGO NR 3

1. Prowadzenie pracy socjalnej z osobami zagrożonymi i dotkniętymi wykluczeniem społecznym, w tym w oparciu o kontrakt socjalny i programy aktywności lokalnej.
2. Udzielanie pomocy finansowej i rzeczowej osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym i zapewnienie im dostępu do poradnictwa specjalistycznego i wsparcia medycznego.
3. Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem i wykluczonych społecznie.

KIERUNKI DZIAŁAŃ DO CELU OPERACYJNEGO NR 4

1. Promocja i informowanie o możliwości pozyskania środków na rozpoczęcie działalności gospodarczej i tworzenie miejsc pracy dla pracodawców.
2. Realizacja projektów o potencjale innowacyjnym w obszarze problematyce społecznej

HARMONOGRAM REALIZACJI DZIAŁAŃ

Działania ciągłe w okresie 2020-2030.

PODMIOTY ODPOWIEDZIALNE

Wójt Gminy Uchanie, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej.

PARTNERZY

Powiatowy Urząd Pracy w Hrubieszowie, Organizacje pozarządowe działające w obszarze pomocy i integracji społecznej, inne ośrodki pomocy społecznej z terenu powiatu, PCPR w Hrubieszowie.

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Budżet samorządowy (gminny) i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, Fundusz Pracy, inne programy, środki prywatne.

WSKAŹNIKI MONITOROWANE

- liczba osób bezrobotnych w gminie
- liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej
- liczba beneficjentów systemu pomocy społecznej objętych wsparciem z powodu bezrobocia
- liczba opracowanych i realizowanych projektów w zakresie aktywizacji grup zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz liczba osób nimi objętych
- liczba dzieci z rodzin objętych pomocą społeczną objętych wsparciem
- liczba rodzin opuszczających system pomocy społecznej
- liczba projektów o potencjale innowacyjnym wdrożonych na terenie gminy
- liczba akcji informacyjno- promocyjnych dotyczących możliwości pozyskania środków na rozpoczęcie działalności gospodarczej i tworzenie miejsc pracy dla pracodawców

CZĘSTOTLIWOŚĆ POMIARU WSKAŹNIKÓW

Wskaźniki będą monitorowane i mierzone na koniec pierwszego kwartału roku następnego. Raport z pomiaru i wielkości osiągniętych wskaźników będzie sporządzony w formie

sprawozdania rocznego.

CEL STRATEGICZNY NR 2

**Efektywne wspieranie rodzin oraz wspomaganie rozwoju dzieci i młodzieży
w horyzoncie czasowym 2020- 2030.**

Szczegółowe działania w zakresie wspierania rodziny oraz profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, narkomanii i przemocy w rodzinie zawierają gminne programy wspierania rodziny, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, przeciwdziałania narkomanii oraz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

CELE OPERACYJNE

1. Wzmacnianie rodzin, podnoszenie poziomu ich funkcjonowania.
2. Pomoc dzieciom i młodzieży w kształceniu i wszechstronnym rozwoju.
3. Przeciwdziałanie przestępczości, w tym wśród nieletnich oraz zwiększenie poczucia bezpieczeństwa mieszkańców gminy a w szczególności rodzin z dziećmi

KIERUNKI DZIAŁAŃ DO CELU OPERACYJNEGO NR 1

1. Zintensyfikowanie pracy socjalnej z rodzinami, w szczególności dotkniętymi bezradnością w sprawach opiekuńczo-wychowawczych
2. Promowanie prawidłowego modelu rodziny oraz edukowanie rodzin w zakresie właściwego wypełniania ról rodzicielskich, m.in. przez pracowników socjalnych i pracowników placówek oświatowych i asystentów rodziny
3. Zatrudnianie asystentów rodziny oraz ustanawianie rodzin wspierających dla rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz organizowanie dla nich szkoleń.
4. Udzielanie pomocy rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej przez powołane do tego instytucje
5. Zapewnienie rodzinom (w tym rodzinom z dziećmi niepełnosprawnymi) oraz osobom

samotnie wychowującym dzieci szerszego dostępu do bezpłatnego poradnictwa specjalistycznego (rodzinnego, psychologiczno-pedagogicznego, prawnego) i terapii rodzinnej.

6. Zintegrowanie działań na rzecz rodziny i dziecka w powiecie poprzez stałą współpracę placówek oświatowych i kulturalnych, jednostek pomocy społecznej i służby zdrowia, kuratorów sądowych, policji, organizacji pozarządowych i kościoła oraz związków wyznaniowych.

KIERUNKI DZIAŁAŃ DO CELU OPERACYJNEGO NR 2

1. Podnoszenie, jakości kształcenia i wsparcia w placówkach oświatowych, m.in. poprzez doskonalenie kadr nauczycielskich i zatrudnienie specjalistów oraz doposażenie szkół w niezbędny sprzęt i programy nauczania.
2. Rozwijanie oferty placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży (świetlice).
3. Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży, m.in. poprzez zwiększenie dostępności zajęć wyrównawczych, kół zainteresowań i udzielanie pomocy w nauce.
4. Organizowanie oferty edukacyjnej dla uczniów uzdolnionych (np. w formie bezpłatnych zajęć), przyznawanie im stypendiów za wyniki w nauce i osiągnięcia sportowe.
5. Dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb uczniów niepełnosprawnych.
6. Wzbogacenie oferty dla dzieci i młodzieży do alternatywnych form spędzania czasu wolnego, m.in. poprzez rozszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych przy wykorzystaniu zasobów oświatowych, kulturalnych i sportowo-rekreacyjnych gminy;
7. Rozwijanie infrastruktury umożliwiającej dzieciom i młodzieży spędzanie czasu wolnego i zwiększenie jej bezpłatnej dostępności, organizowanie wypoczynku.
8. Rozszerzenie oferty pomocy specjalistycznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej w zakresie rehabilitacji zdrowia.

KIERUNKI DZIAŁAŃ DO CELU OPERACYJNEGO NR 3

1. Realizacja programów z zakresu profilaktyki przeciwdziałania przestępczości w tym wśród nieletnich.
2. Działania profilaktyczne i prewencyjne.
3. Realizacja akcji i kampanii promujących postawy i zachowania przyczyniające się do

poprawy bezpieczeństwa mieszkańców gminy.

HARMONOGRAM REALIZACJI DZIAŁAŃ

Działania ciągłe w okresie 2020-2030

PODMIOTY ODPOWIEDZIALNE

Wójt Gminy Uchanie, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Placówki Edukacyjne, Gminny Ośrodek Kultury, Policja

PARTNERZY

PFRON, NFZ, organizacje pozarządowe działające na rzecz wspierania rodzin, dzieci i młodzieży oraz w obszarze edukacji

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Budżet samorządowy (gminny) i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe.

WSKAŹNIKI MONITOROWANE

- liczba rodzin objętych pracą socjalną,
- liczba asystentów rodziny,
- liczba rodzin wspierających,
- liczba rodzin objętych wsparciem systemu pomocy społecznej,
- liczba osób i rodzin objętych poradnictwem specjalistycznym oraz liczba porad,
- liczba placówek oświatowych, świetlic socjoterapeutycznych oraz liczba dzieci i młodzieży objętych w ich ramach opieką,
- liczba uczniów szczególnie uzdolnionych objętych stypendium naukowym
- liczba projektów skierowanych do dzieci i młodzieży w zakresie alternatywnych form spędzania czasu wolnego
- ilość uczniów biorących udział w olimpiadach na szczeblu powiatowym

i wojewódzkim

- liczba programów z zakresu profilaktyki przeciwdziałania przestępczości
- liczba akcji i kampanii promujących postawy i zachowania przyczyniające się do poprawy bezpieczeństwa

CZĘSTOTLIWOŚĆ POMIARU WSKAŹNIKÓW

Wskaźniki będą monitorowane i mierzone na koniec pierwszego kwartału roku następnego. Raport z pomiaru i wielkości osiągniętych wskaźników będzie sporządzony w formie sprawozdania rocznego.

CEL STRATEGICZNY NR 3

Utrzymanie rodzin, osób starszych i niepełnosprawnych w środowisku zamieszkania oraz umożliwienie im udziału w życiu społecznym w horyzoncie czasowym 2020- 2030.

CELE OPERACYJNE

1. Aktywizowanie osób starszych i zapewnienie im właściwej opieki oraz wykorzystanie potencjału wiedzy osób starszych.
2. Ograniczenie skutków niepełnosprawności oraz aktywizacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych w gminie Uchanie.
3. Zaspokajanie potrzeb mieszkańców w zakresie ochrony zdrowia.

KIERUNKI DZIAŁAŃ DO CELU OPERACYJNEGO NR 1

1. Prowadzenie pracy socjalnej z osobami starszymi.
2. Udzielanie pomocy finansowej i rzeczowej osobom starszym zgodnie z przepisami obowiązującego prawa.
3. Poprawa dostępności i jakości usług opiekuńczych, obejmujących pomoc w zaspokajaniu

codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, opiekę zdrowotną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz, w miarę możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem

4. Tworzenie dziennych domów pomocy społecznej oraz mieszkań chronionych
5. Rozwijanie aktywnych i zdrowych form spędzania czasu wolnego przez osoby starsze – zaspokajanie ich potrzeb kulturalno-społecznych, rekreacyjnych i edukacyjnych poprzez organizowanie cyklicznych imprez, spotkań integracyjnych, zajęć, wycieczek, podjęcie działań w kierunku zwiększania ilości i wspierania klubów seniora.
6. Zwiększenie dostępu osób starszych do informacji o możliwych formach wsparcia.
7. Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób starszych oraz z kościołem w opracowaniu wspólnych obszarów działania.
8. Pozyskiwanie wolontariuszy mogących wspierać osoby starsze.

KIERUNKI DZIAŁAŃ DO CELU OPERACYJNEGO NR 2

1. Podnoszenie świadomości społecznej na temat osób niepełnosprawnych.
2. Prowadzenie pracy socjalnej z osobami niepełnosprawnymi.
3. Aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych będących w wieku aktywności zawodowej.
4. Udzielanie pomocy finansowej i rzeczowej osobom niepełnosprawnym zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa.
4. Zwiększenie dostępu osób niepełnosprawnych do informacji o prawach i uprawnieniach, m.in. poprzez wykorzystanie sieci Internet.
6. Przeciwdziałanie izolacji osób niepełnosprawnych, m.in. poprzez podejmowanie inicjatyw umożliwiających ich integrację
7. Zwiększanie dostępności wsparcia w postaci specjalistycznych usług opiekuńczych, w tym dla osób z zaburzeniami psychicznymi.
8. Inicjowanie współpracy w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych.
9. Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych.
10. Pozyskiwanie wolontariuszy mogących wspierać osoby niepełnosprawne w codziennym życiu.
11. Stwarzanie możliwości udziału w działaniach kulturalnych i rozwijania swoich pasji przez osoby niepełnosprawne.

KIERUNKI DZIAŁAŃ DO CELU OPERACYJNEGO NR 3

1. Realizacja programów z zakresu profilaktyki i ochrony zdrowia.
2. Promocja zdrowego i aktywnego trybu życia poprzez akcje i kampanie informacyjne.
3. Czynne uczestnictwo w ogólnopolskich kampaniach dotyczących profilaktyki i ochrony zdrowia.

HARMONOGRAM REALIZACJI DZIAŁAŃ

Działania ciągle w okresie 2020-2030

PODMIOTY ODPOWIEDZIALNE

Wójt Gminy Uchanie, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, placówki ochrony zdrowia.

PARTNERZY

Organizacje pozarządowe działające w obszarze pomocy i integracji społecznej i zdrowia, PFRON, Powiatowy Urząd Pracy w Hrubieszowie

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Budżet samorządowy (gminny) i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, Fundusz Pracy, inne programy, organizacje pozarządowe, fundusze PFRON.

WSKAŹNIKI MONITOROWANE

- liczba osób w wieku poprodukcyjnym i ich udział w ogóle mieszkańców,
- liczba osób niepełnosprawnych objętych wsparciem z systemu pomocy społecznej,
- liczba osób objętych usługami opiekuńczymi oraz specjalistycznymi usługami opiekuńczymi,
- liczba osób korzystających z klubu seniora,
- liczba nowopowstałych i istniejących objętych wsparciem klubów seniora
- liczba zlikwidowanych barier architektonicznych,
- liczba projektów skierowanych do osób starszych i niepełnosprawnych
- liczba programów profilaktycznych z zakresu ochrony zdrowia
- liczba kampanii prozdrowotnych

- liczba utworzonych domów pomocy społecznej (dziennych/ całodobowych)
- liczba utworzonych mieszkań chronionych

CZĘSTOTLIWOŚĆ POMIARU WSKAŹNIKÓW

Wskaźniki będą monitorowane i mierzone na koniec pierwszego kwartału roku następnego. Raport z pomiaru i wielkości osiągniętych wskaźników będzie sporządzony w formie sprawozdania rocznego.

CEL STRATEGICZNY NR 4

**Przeciwdziałanie i zapobieganie uzależnieniom i przemocy w rodzinie na terenie gminy
Uchanie w horyzoncie czasowym 2020- 2030.**

CELE OPERACYJNE

1. Wsparcie rodzin i osób dotkniętych problemami uzależnień i przemocy w rodzinie.
2. Stworzenie systemu pomocy interdyscyplinarnej dla osób dotkniętych uzależnieniami i przemocą w rodzinie.

KIERUNKI DZIAŁAŃ DO CELU OPERACYJNEGO NR 1- 2

1. Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych
2. Zapewnienie rodzinom dotkniętym problemem uzależnień i przemocy w rodzinie szerszego dostępu do wsparcia psychologicznego, prawnego i społecznego.
3. Zintensyfikowanie profilaktycznej działalności informacyjnej, edukacyjnej i szkoleniowej w zakresie rozwiązywania problemów uzależnień i przemocy w rodzinie.
4. Prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
5. Zintensyfikowanie działalności Zespołu Interdyscyplinarnego ds. przemocy w rodzinie
6. Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób dotkniętych problemem uzależnień i przemocy w rodzinie.

HARMONOGRAM REALIZACJI DZIAŁAŃ

Działania ciągłe w okresie 2020-2030

PODMIOTY ODPOWIEDZIALNE

Wójt Gminy Uchanie, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Zespół Interdyscyplinarny, Policja.

PARTNERZY

NZOZ, organizacje pozarządowe, PARPA, Powiatowa Stacja Sanitarno- Epidemiologiczna, szkoły, GKRPA

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Budżet samorządowy (gminny) i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe.

WSKAŹNIKI MONITOROWANE

- liczba rodzin objętych wsparciem psychologicznym, prawnym oraz z systemu pomocy społecznej z powodu uzależnień i przemocy w rodzinie
- liczba przedsięwzięć realizowanych w ramach działalności informacyjnej, edukacyjnej i szkoleniowej
- liczba osób objętych oddziaływaniem ZI
- liczba założonych i prowadzonych Niebieskich Kart
- liczba osób objętych pomocą społeczną ze względu na przemoc
- liczba osób uzależnionych od alkoholu stosujących przemoc które skorzystały z pomocy terapeutycznej i rehabilitacji dla osób uzależnionych od alkoholu
- liczba osób stosujących przemoc w rodzinie skierowanych na badania biegłych sądowych w celu wydania opinii w przedmiocie uzależnienia od alkoholu

CZĘSTOTLIWOŚĆ POMIARU WSKAŹNIKÓW

Wskaźniki będą monitorowane i mierzone na koniec pierwszego kwartału roku następnego. Raport z pomiaru i wielkości osiągniętych wskaźników będzie sporządzony w formie

sprawozdania rocznego.

CEL STRATEGICZNY NR 5

Rozwój i promocja kapitału społecznego i ludzkiego w horyzoncie czasowym 2020- 2030.

CELE OPERACYJNE

1. Doskonalenie kadr instytucji i służb pomocowych oraz rozwijanie infrastruktury socjalnej.
2. Aktywizacja społeczności lokalnej.
3. Promocja i rozwój przedsiębiorczości społecznej (ekonomii społecznej).

KIERUNKI DZIAŁAŃ DO CELU OPERACYJNEGO NR 1

1. Kontynuowanie działania w zakresie ustawicznego kształcenia kadr.
2. Zatrudnianie asystentów rodziny.
3. Rozwijanie infrastruktury socjalnej w powiecie poprzez poszerzenie oferty już działających jednostek oraz utworzenie, w razie potrzeby, nowych.
4. Projektowanie i wdrażanie nowych instrumentów i usług służących podniesieniu, jakości świadczonej pomocy.

KIERUNKI DZIAŁAŃ DO CELU OPERACYJNEGO NR 2

1. Kontynuowanie realizacji zadań z zakresu rozwiązywania problemów społecznych przy współpracy z sektorem pozarządowym oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego.
2. Inicjowanie działalności nowych organizacji pozarządowych funkcjonujących w obszarze polityki społecznej.
3. Realizacja działań i projektów na rzecz aktywizacji społeczności lokalnej.
4. Zachęcanie mieszkańców gminy do udziału w rozwiązywaniu lokalnych problemów

społecznych oraz wspieranie inicjatyw społecznych.

5. Propagowanie idei wolontariatu oraz pozyskiwanie wolontariuszy do udziału w realizacji zadań dotyczących rozwiązywania problemów społecznych.

KIERUNKI DZIAŁAŃ DO CELU OPERACYJNEGO NR 3

1. Organizacja kampanii promocyjno- informacyjnych dotyczących ekonomii społecznej.
2. Propagowanie idei przedsiębiorczości społecznej wśród mieszkańców gminy.
3. Realizacji projektów z zakresu ekonomii społecznej na terenie gminy.

HARMONOGRAM REALIZACJI DZIAŁAŃ

Działania ciągłe w okresie 2020-2030

PODMIOTY ODPOWIEDZIALNE

Wójt Gminy Uchanie, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej.

PARTNERZY

ROPS w Lublinie, organizacje pozarządowe, instytucje kultury, instytucje wspierania otoczenia sektora ekonomii społecznej,

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Budżet samorządowy (gminny) i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe.

WSKAŹNIKI MONITOROWANE

- liczba szkoleń, w których uczestniczyła kadra pomocy społecznej,
- liczba asystentów rodziny,
- liczba organizacji pozarządowych nowopowstałych na terenie gminy
- liczba kampanii promocyjno- informacyjnych dotyczących ekonomii społecznej

CZĘSTOTLIWOŚĆ POMIARU WSKAŹNIKÓW

Wskaźniki będą monitorowane i mierzone na koniec pierwszego kwartału roku następnego. Raport z pomiaru i wielkości osiągniętych wskaźników będzie sporządzony w formie sprawozdania rocznego.

3. Ramy finansowe

Każdy podmiot z terenu gminy będący realizatorem zadań w ramach strategii planuje środki finansowe niezbędne do ich prawidłowej realizacji. Nie stanowią one jedynie części składowej budżetu gminy, ale także dotacje ze źródeł zewnętrznych, pozyskiwanych samodzielnie przez realizatorów. Źródłem finansowania działań przewidzianych do realizacji w niniejszej Strategii będą:

- budżet Gminy Uchanie
- budżet Wojewody,
- budżet Samorządu Województwa,
- Fundusz Pracy,
- środki z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
- środki Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego,
- środki PFRON
- środki NFZ
- inne środki: granty, dotacje, sponsoring.

Prognozy wykorzystane do sporządzenia ram finansowych strategii rozwiązywania problemów społecznych w gminie Uchanie przyjęto w oparciu o procentową strukturę wydatków socjalnych w latach 2017-2019 opracowaną na podstawie oceny zasobów pomocy społecznej za lata 2017-2019 przy uwzględnieniu ryzyk finansowych- zmiana przepisów, wzrost wydatków, inflacja.

Dla przygotowania niniejszej projekcji, w modułach przyjęto założenia wynikające z prognoz: demograficznej, wydatków na pomoc społeczną, zmiany przepisów w zakresie pomocy społecznej oraz realizacji inwestycji w zakresie polityki społecznej w gminie.

Model zawiera następujące moduły, w których szacowana jest wielkość :

- 851 Ochrona Zdrowia
- 852 Pomoc społeczna
- 853 Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej

Tabela 21. Prognoza finansowa w zakresie polityki społecznej gminy Uchanie

Lp.	Rok	Prognoza wydatków finansowych w zakresie polityki społecznej
1	2020	7.655.075,30
2	2021	7.576.500,00
3	2022	7.600.000,00
4	2023	7.630.000,00
5	2024	7.655.000,00
6	2025	7.685.000,00
7	2026	7.710.000,00
8	2027	7.735.000,00
9	2028	7.760.000,00
10	2029	7.785.000,00
11	2030	7.810.000,00

Źródło: Dane własne gminy

4. Monitoring i ewaluacja wdrażania strategii

Koordynatorem realizacji działań wyznaczonych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Uchanie na lata 2020 - 2030 będzie Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Uchaniach.

Gromadzone dane pozwolą zidentyfikować i rozwiązać problemy, które pojawią się w trakcie wdrażania dokumentu, oraz stwierdzić, czy wyznaczone działania zmierzają w słusznym kierunku i przynoszą zakładane zmiany.

Zespół będzie oceniał poziom wdrożenia zapisów strategicznych raz na rok. Do oceny stopnia wdrożenia wyznaczonych działań zostaną wykorzystane m.in. sformułowane pod każdym celem strategicznym wskaźniki monitoringowe. W przypadku części danych może zaistnieć potrzeba przeprowadzenia badań ankietowych wśród mieszkańców gminy oraz w kluczowych dla rozwiązywania lokalnych problemów społecznych podmiotach.

Metody jakie zostaną wykorzystane do monitoringu i ewaluacji Strategii to:

Metoda	
gromadzenie danych	✓
badania ankietowe	✓
analiza danych statystycznych	✓
analiza porównawcza	✓
obserwacje i wywiady	✓

5. Konsultacje społeczne

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Uchanie na lata 2020 – 2030 poddana została konsultacjom społecznym, które pozwoliły na zbudowanie wzajemnego zaufania i zrozumienia przy realizacji działań wynikających ze Strategii. Zachowana została zasada partnerstwa, która wyraża się w przyznaniu równego prawa do wyrażenia głosu i zaprezentowania opinii dotyczących celów i działań określonych w projekcie Strategii. Naszym celem było zebranie możliwie szerokiego i reprezentatywnego spektrum opinii na temat projektu.

Autorzy Strategii przy jej konsultacji przyjęli klasyczny model drabiny partycypacji zgodnie z którym odbywała się ona na trzech poziomach tj.:

- informowanie – poinformowanie społeczności lokalnej o działaniach i zamierzeniach w zawiązku z tworzeniem nowego dokumentu strategicznego
- konsultowanie – na tym poziomie władze publiczne przed podjęciem decyzji zasięgają opinii społeczeństwa. Ich stanowisko konfrontowane jest z opinią publiczną i może pod jej wpływem ulec modyfikacji
- współdecydowanie – zaproszenie przedstawicieli różnych grup społecznych do wspólnego podejmowania decyzji. Założeniem tego modelu jest partnerskie wypracowanie wspólnego stanowiska.

W ramach procesu uspołecznienia Strategii odbyły się warsztaty robocze z udziałem społeczności lokalnej i przedstawicieli różnych grup społecznych z terenu gminy przy których udziale dokonano diagnozy problemów społecznych, zrobiono analizę SWOT,

określono misję i wizję dla gminy oraz wyznaczono cele, działania i harmonogram a także wskaźniki podlegające monitorowaniu i ewaluacji. Ponadto po opracowaniu projektu Strategii została ona zamieszczona na stronie internetowej gminy Uchanie celem dalszych konsultacji dokumentu przez zainteresowane osoby i instytucje.

6. Prognoza zmian

W świetle przeprowadzonej diagnozy sytuacji społecznej, gmina Uchania przedstawia się jako społeczność ze znacznym potencjałem rozwojowym. Zasoby gospodarcze, czyste środowisko naturalne, kapitał społeczny stwarzają dobre warunki do życia oraz rozwoju zarówno w perspektywie pojedynczego mieszkańca, jak i całej społeczności lokalnej. Gmina nie funkcjonuje jednak w próżni, jest bowiem silnie zależna od uwarunkowań zewnętrznych na które często nie ma wpływu bądź ten wpływ jest ograniczony. Czynniki te powodują, że w najbliższych latach przed gminą Uchanie będą pojawiać się wyzwania, a zmierzenie się z nimi będzie wymagało uwzględnienia, wynikających z diagnozy, strategicznych uwarunkowań rozwoju społecznego oraz prognozy zmian w zakresie objętym Strategią.

Społeczność gminy Uchanie wykazuje cechy starzenia się – obecnie około 24,8% jej mieszkańców to osoby w poprodukcyjnym okresie życia, a kierunki i dynamika zmian wskaźników obciążenia demograficznego pozwalają prognozować intensyfikację zjawiska starzenia się społeczeństwa w najbliższych latach. Jest to tendencja coraz bardziej widoczna w krajach rozwiniętych, w tym także w Polsce. I choć proces starzenia się i starość są wpisane w koło życia, to jednak rozwój cywilizacyjny, wydłużanie czasu trwania życia oraz coraz wyższa jego jakość będą powodować wzrost liczby osób w wieku powyżej 60 roku życia. Jeżeli nie pójdzie za nim znaczny wzrost liczby dzieci, głównie ze względu na to, że decyzje o posiadaniu potomstwa podejmowane są obecnie coraz później, a dominującym modelem rodziny staje się model rodzice plus jedno dziecko to w strukturze społeczeństwa coraz większy odsetek będą stanowić ludzie starsi. Postępowanie zjawiska starzenia się społeczeństwa będzie w przyszłości wpływać na kierunki rozwoju gminy, a także strukturę jego budżetu. Ze względu na wchodzenie coraz większej liczby osób w wiek emerytalny, wpływy do budżetu będą się zmniejszać, natomiast rosnąć będą potrzeby w sferze pomocy społecznej i opieki zdrowotnej. Istotne będzie zatem m.in. funkcjonowanie i dostosowywanie do potrzeb społecznych, instytucjonalnego i organizacyjnego systemu wsparcia osób starszych i o ograniczonej sprawności, a także zwiększanie dostępności form i usług sprzyjających wzrostowi ich aktywności społecznej oraz zawodowej.

Jednym z priorytetowych obszarów lokalnej polityki społecznej w najbliższych latach będzie zdrowie. Należy wobec tego zadbać z jednej strony o systematyczne zwiększanie dostępu do ochrony zdrowia, a także rozwijanie usług opiekuńczych i instytucjonalnych form wsparcia, a z drugiej o efektywne oddziaływanie na poziomie świadomości społeczeństwa i profilaktyki zdrowotnej. Działania w zakresie promocji zdrowia powinny wyposażać ludzi w kompetencje umożliwiające im zwiększanie potencjału zdrowia.

W świetle statystyk pomocy społecznej, do dominujących problemów na terenie gminy – Uchanie należy zaliczyć ubóstwo, bezrobocie, długotrwałą lub ciężką chorobę, niepełnosprawność, potrzebę ochrony macierzyństwa, alkoholizm i bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Przewycięzanie tych problemów jest trudne, ponieważ najczęściej mają utrwalony charakter. Znacząca liczba rodzin dotkniętych chorobą i niepełnosprawnością prawdopodobnie będzie stale korzystać z tego tytułu z pomocy społecznej, jednak może też stanowić powód do zaplanowania kompleksowych działań w zakresie promocji i ochrony zdrowia.

Jednym z dominujących problemów jest też alkoholizm i narkomania, a jego powagę potwierdzają statystyki różnych instytucji. Oba rodzaje uzależnień są niebezpieczne ze względu na ich wpływ na zdrowie fizyczne, a także na funkcjonowanie psychiczne, fizyczne i społeczne osób oraz rodzin. Niejednokrotnie prowadzą nie tylko do utraty zdrowia, ale także do wykluczenia społecznego, przestępczości oraz problemów i dysfunkcji w rodzinie.

Szczególnym wsparciem należy obejmować rodziny z dziećmi, w tym wielodzietne, niepełne, borykające się z trudnościami codziennego życia i dysfunkcjami, takimi jak przemoc czy uzależnienia. Program „Rodzina 500 plus” przyczynił się do zmniejszenia skali ich ubóstwa, jednak trzeba wspierać je w innych obszarach, w tym przede wszystkim kompetencji opiekuńczo-wychowawczych, prawidłowych wzorców i relacji w rodzinie, rozwoju dzieci i młodzieży, aktywności i integracji społecznej rodzin czy przewycięzania trudności życiowych.

Sprostaniu wyzwaniom lokalnej polityki społecznej będzie sprzyjać duży potencjał usług społecznych świadczonych w gminie, w tym w zakresie edukacji, kultury, sportu, bezpieczeństwa publicznego, ochrony zdrowia i pomocy społecznej. Istotne jest to, aby ich rodzaj i zakres stanowił odpowiedź na istniejące oraz prognozowane potrzeby. Ważna jest także współpraca międzyinstytucjonalna, która umożliwi podejmowanie wielowymiarowych działań w zakresie nie tylko diagnozowania i rozwiązywania problemów społecznych, ale przede wszystkim kreowania dobrej jakości życia mieszkańców. Dostępność usług społecznych może być zwiększona poprzez aktywność organizacji pozarządowych, dlatego ważne jest kreowanie warunków do ich rozwoju, a także angażowania się obywateli

we współdecydowanie w sprawach lokalnych oraz sprawna wymiana informacji pomiędzy władzą i mieszkańcami.

Efektywne rozwiązywanie problemów społecznych może wymagać podejmowania działań zapobiegawczych, służących wczesnemu wykrywaniu objawów dysfunkcji; edukacji i informowaniu społeczeństwa w zakresie m.in. zagrożeń społecznych i możliwości ich zapobiegania i likwidowania, a także pobudzaniu aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców. Działania te powinny iść w parze ze zrównoważonym rozwojem gminy, uwzględniającym, obok kierunków gospodarczych nastawionych na wzrost liczby miejsc pracy oraz atrakcyjność turystyczną i inwestycyjną, również kierunki wspierające budowę społeczeństwa obywatelskiego. Jeżeli te warunki będą spełnione, to w najbliższych latach w zakresie objętym strategią można prognozować, że wizja rozwoju społecznego gminy określona w niniejszym dokumencie zostanie zrealizowana. Zagrożenie może natomiast stanowić nieprzewidywalna obecnie sytuacja epidemiologiczna związana z pandemią wirusa SARS-CoV-2 w Polsce i na świecie. Trudno obecnie określić, jakie przyniesie skutki w perspektywie długoterminowej, natomiast według wstępnych prognoz efektem zamrożenia gospodarki i izolacji społecznej w 2020 roku, może być w najbliższych latach kryzys gospodarczy, rosnące bezrobocie oraz pogłębiające się problemy psychiczne społeczeństwa i dysfunkcje rodzin.

V. UWAGI KOŃCOWE

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Uchanie na lata 2020 – 2030 jest kontynuacją realizacji Strategii na lata 2005- 2015. Stanowi jednak bardziej kompleksową analizę sytuacji gminy Uchanie w aspekcie polityki społecznej.

Organizacja systemu pomocy społecznej w gminie jest dostosowana do potrzeb społecznych. Planowane sposoby ich zaspokajania są kontynuacją istniejącego systemu wsparcia i tworzą możliwość jego uzupełnienia o nowe rozwiązania. Cele szczegółowe i kierunki działań sformułowane zostały w oparciu o analizę systemu pomocy społecznej, edukacji, ochrony zdrowia, profilaktyki uzależnień i sytuację na lokalnym rynku pracy. Strategia rozwiązywania problemów społecznych zakłada rozszerzenie i pogłębienie form pracy socjalnej, szeroką współpracę z różnymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi działającymi w obszarze pomocy społecznej. W myśl ustawy o pomocy społecznej, podejmowane działania powinny doprowadzić, w miarę możliwości, do życiowego usamodzielnienia się objętych nią osób i rodzin oraz do ich integracji ze środowiskiem.

Zapisy zawarte w strategii realizowane będą zgodnie z wymienionymi działaniami i w zależności od pozyskanych środków finansowych. Strategia jest dokumentem otwartym. Będzie podlegała okresowym weryfikacjom i niezbędnym modyfikacjom związanym ze zmieniającą się rzeczywistością społeczno- ekonomiczną, zidentyfikowanymi potrzebami mieszkańców gminy i wymogami prawa oraz sytuacjami związanymi z trwającą pandemią koronawirusa. Zgodnie z celem głównym niniejszej strategii, jej realizacja powinna przyczynić się do poprawy jakości życia wszystkich mieszkańców gminy Uchanie, ze szczególnym uwzględnieniem grup zagrożonych wykluczeniem społecznym. Koordynatorem Strategii jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Uchaniach.

Autorzy dokumentu pragną złożyć serdeczne podziękowania wszystkim tym, którzy uczestniczyli w jego budowie, przyczyniając się do identyfikacji problemów społecznych występujących w gminie. Jednocześnie chcą wyrazić nadzieję na dalszą współpracę w realizacji zapisów Strategii.

VI. SPIS RYCIN I TABEL

Spis Rycin

Ryc. 1 Gmina Uchanie na tle powiatu Hrubieszowskiego

Ryc. 2 Gmina Uchanie

Ryc. 3. Biologiczne grupy wieku gmina Uchanie

Spis Wykresów

Wykres 1. Migracje ludności na pobyt stały w Gminie Uchanie

Wykres 2. Ludność według płci i grup wieku w 2019 roku w gminie Uchanie

Wykres 3. Szacunkowa stopa bezrobocia w gminie Uchanie w latach 2004-2019

Wykres 4. Poziom wykształcenia w gminie Uchanie w 2011 roku

Wykres 5. Uczniowie i absolwencie szkół podstawowych w gminie Uchanie w latach 2008-2018.

Wykres 6. Imprezy organizowane przez domy kultury w 2019 roku

Wykres 7. Wykrywalność sprawców przestępstw w latach 2012-2019

Spis tabel

Tabela 1. Liczba ludności w Gminie Uchanie w latach 2017-2019

Tabela 2. Struktura ludności w Gminie Uchanie na koniec 2019 roku

Tabela 3. Struktura wiekowa ludności gminy w latach 2017 – 2020

Tabela 4. Ruch naturalny ludności gminy w latach 2018-2019

Tabela 5. Ruch migracyjny ludności gminy w 2019 roku

Tabela 6. Bezrobotni w Gminie Uchanie według płci w latach 2018-II.kw.2020

Tabela 7. Stopa bezrobocia w gminie, powiecie, województwie i w kraju w roku 2019

Tabela 8. Struktura bezrobocia w gminie w II kwartale 2020 roku

Tabela 9. Edukacja w Gminie Uchanie 2018/2019

Tabela 10. Ludność gminy według edukacyjnych grup wieku w 2019 r.

Tabela 11. Wykaz placówek służby zdrowia zapewniających podstawową opiekę zdrowotną

Tabela 12. Dane dotyczące przestępczości na terenie gminy Uchanie

Tabela 13. Beneficjenci pomocy społecznej w gminie w latach 2017-2019

Tabela 14. Powody przyznawania pomocy społecznej w gminie Uchanie w latach 2017-2019.

Tabela 15. Ilość osób korzystających z pomocy społecznej ze względu na niepełnosprawność w gminie Uchanie w latach 2017-2019 roku

Tabela 16. Populacje osób, u których występują różne kategorie problemów alkoholowych

Tabela 17. Środki finansowe przeznaczone na profilaktykę i rozwiązywanie problemów uzależnień w gminie Uchanie

Tabela 18. Wykaz działalności zespołu interdyscyplinarnego w gminie Uchanie

Tabela 19. Dane Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

Tabela nr 20. Wykaz stowarzyszeń prowadzących działalność na terenie gminy Uchanie

Tabela 21. Prognoza finansowa w zakresie polityki społecznej gminy Uchanie

